

ŠTATUT
za autonomnu upravu islamskih vjerskih i vakufsko-mearifskih poslova
u Bosni i Hercegovini

I. OPĆE USTANOVE

§1.

Sva pokretna i nepokretna vakufsko-mearifska dobra islamskog naroda u Bosni i Hercegovini vlasništvo su dotičnih vakufa (zaklada), a služe isključivo za vjerske i prosvjetne svrhe ovozemnih muslimana. Ovim imetkom upravljaju po muslimanima izabrana tijela i organi na temelju šeriata prema ustanovama ovoga statuta.

§2.

Ustanove vakufnama moraju se po propisima šeriata održavati. Kad nema vakufnama, postupaće se po postojećem običaju (teamuli-kadim).

§3.

Vakufsko-mearifski imetak sastoji se:

1. od pojedinih vakufa;
2. od centralne vakufsko-mearifske zaklade (§§ 113. do 118.);
3. još se ovamo računa: prirez (§§ 174. do 178.), zemaljska potpora (§ .), dobrovoljni prinosi, darovi i vasijjeti (legati).

§4.

Organi vakufsko-mearifske uprave jesu:

1. džematske skupštine;
2. džematski medžlisi;
3. kotarska povjerenstva;
4. sabor; i
5. saborski odbor.

K tomu dolaze još kao naročita izborna tijela:

1. kotarske skupštine i
2. okružni izborni odbori.

Sva gore spomenuta tijela bira prema ustanovama ovoga statuta islamsko stanovništvo.

Najviši organ vjerske uprave jest ulema-medžlis, kojeg bira po okružnim izbornim odborima postavljena izborna kurija.

§5.

Cilj je vakufsko-mearifskoj upravi:

1. da osniva i uzdržaje džamije i druge islamske vjerske, prosvjetne i humanitarne zavode;
2. da odgaja i uzdržaje potrebni broj vjerskih zvaničnika i mualima;
3. da odgaja muslimansku mladež u vjeri i u islamskom duhu;
4. da što moguće više proširi i učvrsti poznavanje vjere u islamskom narodu.

§6.

Svaka fizička i juristička osoba ima pravo osnivati zaklade za podizanje i uzdržavanje džamija i drugih islamskih vjerskih, prosvjetnih i humanitarnih zavoda svake vrsti.

Za valjanost ovakovih zaklada potrebna je u smislu ovoga statuta dozvola saborskog odbora i odobrenje zemaljske vlade. Riješenje zemaljske vlade u pogledu ovoga odobrenja uslijediće u roku od tri mjeseca nakon što je dotična molba kod zemaljske vlade predana.

Prema zakladatelju stupa poklon, odnosno uvakufljenje nepokretnih dobara ili glavnica za gornje svrhe u krijepost, čim se izvrše dotični propisi senata.

Za darove i vasijjete, koji potječu iz Bosne i Hercegovine kao i od osoba koje posjeduju u ovim zemljama nepokretni imetak, a koji su darovi i vasijjeti namijenjeni postojećim vakufsko-mearifskim zakladama drugim vjerskim i prosvjetnim zavodima i uredbama, nije potrebno odobrenje zemaljske vlade.

Ovim se ne mijenjaju ustanove otomanskog gruntovnog zakona (eraz kanunname).

§7.

Svakoj se vakufskoj i mearifskoj zakladi priznaje svojstvo jurističke osobe, te joj se zajamčuje uživanje svih osobnih i stvarnih prava, koj odatle proizlaze, naročito slobodno uživanje svog imetka prema ustanovama ovog statuta.

§8.

Za gradnju potrebitih vjerskih zgrada, prosvjetnih i humanitarnih za voda, kao i za isplatu onih vjerskih službenika, koji se ne plaćaju iz zemaljskih sredstava, davaće zemaljska vlada vakufskoj i mearifskoj upravi kao subvenciju onaj alikvotni dio od iznosa, što ga stavlja godišnje u zemaljski budžet pod stavkom "Subvencija za bogoštovne svrhe", koji pre ma broju pripadnika pojedinih vjeroispovijesti u zemlji na islamsku vjersku zajednicu otpada.

Ovu će subvenciju doznačivati zemaljska vlada na ruke saborskog od bora u unaprednim tromjesečnim obrocima.

§9.

Pripadnici onih vakufsko-mearifskih džemata, koji imaju i izdržavaju osim čisto vjerskih i takve škole, koje odgovaraju svima zakonskim (propisima) zahtjevima učilišta odnosno vrste (kategorije), oslobođeni su od dužnosti, da pripomažu ma kojim načinom osnivanju i uzdržavanju opći narodnih škola.

§10.

Sada postojeće povlastice vakufa glede javnih daća vrijediće i ubuduće.

§11.

Svi organi autonomne muslimanske vjerske i vakufsko-mearifske uprave imaju svoj službeni muhur (pečat).

§12.

Organi vakufsko-mearifske uprave provodaju sami svoje zaključke kao i u ovom statutu predviđene izbore te sami pobiraju vakufsko-mearifske prihode.

Kad se pak radi o izvršivanju presuda, odluka i naredaba raznih vjerskih i vakufsko-mearifskih organa, isto tako ako se radi o održavanju potrebitog reda i mira, pružiće zemaljske vlasti na molbu svake dotične vjerske i vakufsko-mearifske vlasti potrebitu pomoć.

Putom prinosnih rasprava zajamčeni dobrovoljni prilozi utjerivaće se na zahtjev dotičnih kotarskih vakufsko-mearifskih povjerenstava za slučaj potrebe od strane političkih oblasti ovršnim putem.

§13.

Javno sakupljanje priloga u pobožne, prosvjetne, dobrotvorne i opće korisne svrhe podleže općem državnom (zemaljskom) zakonodavstvu.

Ali za do sada uobičajeno javno sakupljanje priloga u gornje svrhe, ograničeno samo na svoje sjedište i mjesto, ne treba ni jednom vakufsko-mearifskom džematu tražiti naročite dozvole od političke vlasti.

§ 14.

Organi vjerske i vakufsko-mearifske uprave obvezani su potpomagali se međusobno. Njima stoji prosto, da se pri svojim raspravama kao i u međusobnom dopisivanju također i turskim jezikom služe. Pri dopisivanju sa zemaljskim oblastima i inovjercima imade se služiti zemaljskim jezikom.

§15.

Za predavanje svih dozvoljenih utoka i priziva protiv odluka raznih vjerskih i vakufsko-mearifskih vlasti određuje se rok od četrnaest dana, u koji se ne računa dan proglašenja, odnosno uručenja, a uzima se, da je utok, odnosno priziv pravodobno predan, ako je isti prije isteka roka od četrnaest dana na poštu predan.

Utok, odnosno priziv mora se uvijek predati kod one oblasti, protiv čije je odluke naperen.

Glede prigovora protiv izbora važe ustanove § 25.

§16.

Zvanje predsjednika džematskog medžlisa (džematbaše) i članova džematskih medžlisa, nadalje članova kotarskih povjerenstava, sabora i saborskog odbora, kao i kotarskih skupština, okružnih izbornih odbora i izborne kurije počasno je, te se ne može bez zakonitih uzroka za ispriku otkloniti.

Takav izbor mogu otkloniti oni:

1. koji su prekoračili 60. godinu života ili su trajno bolesni;
2. koji su posljednje izborne periode već obnašali koje bilo vakufsko-mearifsko zvanje, za slijedeću izbornu periodu;
3. koji uzmognu dokazati, da bi izvršivanje vakufsko-mearifskog zvanja bilo skopčano s osjetljivom štetom za njihov imetak ili po druge njihove zvanične dužnosti.

Ako koji uzrok za ispriku, označen pod tačkama 1. i 3., nastupi kod kojeg člana ovih tijela tečajem njegova djelovanja, tada on ima pravo zatražiti, da bude riješen svog počasnog zvanja.

§17.

Svaki član u gornjem paragrafu navedenih vakufsko-mearifskih organa i tijela gubi svoje počasno zvanje, čime glede njegove osobe nastupi koji od onih uzroka, koji ga po ustanovama ovog statuta isključuju od pasivnog prava izbora.

§18.

Ako koji član ovih organa i tijela bude stavljen pod kaznenu istragu radi zločina ili radi takovog prestupka, koji je počinjen iz koristoljublja ili je proti javnoj ćudorednosti, ako padne pod stečaj ili ako bude stavljen pod starateljstvo, ne može izvršavati svog počasnog zvanja sve dotle, dok traje istraga, stečajna rasprava ili starateljstvo.

§19.

Mandat člana u § 4, spomenutih vakufsko-mearifskih organa i tijela prestaje:

1. uslijed smrti;
2. ako zvanje otkloni iz kojeg zakonitog uzroka;
3. ako počasno zvanje izgubi.

§ 20.

Ako koji član vakufsko-mearifskih organa i tijela svoje zvanje ne primi ili ga bez važnih uzroka za ispriku nemarno ili nikako ne vrši, mogu se već prema okolnostima proti njemu odrediti novčane globe do 200 kruna, eventualno se može također izreći gubitak počasnog zvanja.

§21.

O otklonu i gubitku članstva, nadalje o nametanju i upotrebi globa članova džematskih medžlisa, kotarskih povjerenstava i kotarskih skupština, kao i okružnih izbornih odbora, odlučuje na predlog dotičnog kotarskog povjerenstva saborski odbor, a glede članova saborskog odbora i sabora ovaj potonji sam, i to na predlog saborskog odbora.

§22.

Ako su u kojem vakufsko-mearifskom tijelu predviđeni zamjenici, tada se popunjuju upražnjena mjesta za ostatak izborne periode poznavši ove zamjenike. Izabranim zamjenicima postaju oni, koji su poslije članova najviše glasova dobili.

Kod džematskih medžlisa i kotarskih povjerenstava poziva se kao prvi zamjenik onaj, koji je kod izbora najviše glasova dobio, a kod sabora i izborne kurije onaj zamjenik, koji je u izbornom odboru dotičnog okružja najviše glasova dobio.

Ako su zamjenici izabrani aklamacijom ili su dobili jednaki broj glasova, odlučuje kocka. Kod saborskog odbora stupa na upražnjeno mjesto zamjenik, koji je za dotično okružje izabran.

U kotarskim skupštinama i okružnim izbornim odborima ne popunjuju se upražnjena mjesta.

§23.

Glasovanje i izbori u svim, u ovom statutu spomenutim tijelima vjerske i vakufsko-mearifske uprave bivaju, ako ovaj statut što drago ne određuje, na slijedeći način:

Da ova tijela u svojim sjednicama mogu pravovaljano stvarati zaključke i poduzimati izbore, mora biti prisutna najmanje polovica članova.

U protivnom slučaju sjednica će se odgoditi, a onda kad se ponovno sastane dotično tijelo, može stvarati zaključke bez obzira na prisutni broj članova.

§ 24.

Zaključci se stvaraju apsolutnom većinom glasova.

Glasovanje biva po pravilu usmeno; prema uviđavnosti predsjedatelja može se ovo također obaviti ustajanjem ili dizanjem ruku.

Predsjedatelj glasuje isto kao i svaki dragi član; samo pri jednakom broju glasova odlučuje glas predsjednika.

§25.

Izbori i namještanja preduzimaju se glasovnicama.

Ako slučajno budu zabilježena na glasovnicama imena osoba, koje ne mogu biti izabrane, ne će se uzeti u obzir. Sadržaje li koja glasovnica više imena, nego li se ima izabrati osoba, to se preko ovog broja najposlije navedena imena ne će uzeti u obzir, a ako je pak navedeno manje imena, to ipak ušljed toga ne gubi glasovnica svoje valjanosti. Ako je ime jedne te iste osobe na jednoj te istoj glasovnici više puta zabilježeno, to će se kod brojenja samo jedan put računati. Konačno glasovi, koji osobu, što se bira, nejasno označuju, ne će se u obzir uzeti.

Odluka u tom pogledu kao i u eventualnim prigovorima protiv izbora, koji se odmah imaju podignuti, pripada predsjedatelju dotičnog tijela, ili ondje, gdje fungira izborna povjerenstvo, ovom povjerenstvu.

Prizive protiv odluka izbornog povjerenstva u pogledu izbora džematskih medžlisa rješava kotarsko povjerenstvo, glede izbora ovoga potonjega kao i okružnog izbornog odbora saborski odbor, a u pogledu saborskog odbora i sabora ovaj potonji sam.

Sve ove prizive treba staviti u roku od osam dana nakon što je odluka izbornog povjerenstva objavljena.

Po zaključku glasovanja, koji imade predsjednik obznaniti, izbrojiće će glasovnice. Njihov broj mora biti jednak broju birača, koji su glasovali, inače izborni čin ne vrijedi, te se ima ponoviti.

Pri skrutiniju, koji iza tog slijedi, razabire predsjednik svaku glasovnicu pojedince, pročita je glasno i doda je dalje na uvid članovima dotičnog tijela, odnosno članovima izbornog povjerenstva.

Pri tom se vodi jedna glasovna lista i jedna protulista. Izabran biva onaj, odnosno oni, koji relativno najviše glasova dobiju.

Pri jednako podijeljenim glasovima odlučuje kocka.

Izborni rezultat imade predsjedatelj odmah obznaniti.

§27.

Glasovanje i izbor aklamacijom dozvoljen je svagdje, gdje ovaj statut izrično što drugo ne određuje. Ako jedna desetina prisutnih članova dotičnog tijela zahtijeva separatno glasovanje, nije aklamacija dozvoljena.

Kod svih glasovanja i izbora moraju se glasovi osobno predati.

§28.

Nijedan član vakufsko-mearifskih organa kao ni ulema-medžlisa ne smije sudjelovati, kad se vijeća i glasuje o onim predmetima, koji se tiču njegovih sopstvenih stvari.

§29.

Članovi vakufsko-mearifskih organa kao i ulema-medžlisa, nadalje svi činovnici i službenici vjerske i vakufsko-mearifske uprave odgovorni su za svoje poslovanje, te jamče prema ustanovama građanskih zakona za štetu, koju bi prouzrokovali vakufsko-mearifskom imetku.

§30.

Svi namještenici autonomne muslimanske vjerske i vakufsko-mearifске uprave moraju biti muslimani i, izuzam u § 138., t. 7. predviđenog slučaja, pripadnici Bosne i Hercegovine.

Ako za koje službeno mjesto nije moguće naći spremna kandidata islamske vjere, može se na to mjesto namjestiti i nemusliman uz naročitu privolu sabora. Od ovoga su izuzeta sva vjerska službena mjesta.

§31.

Nijedno službeno vjersko mjesto, bilo u autonomnoj ili državnoj službi, ne može se popuniti osobom, koja nema za to od ulema-medžli priznate kvalifikacije.

§32.

Činovnici saborskog odbora potčinjeni su disciplinarnoj vlasti sabora.

Mutevelije i drugi gospodarstveni službenici pojedinih vakufa i centralne vakufsko-mearifске zaklade kao i sluge saborskog odbora činovnici i sluge kotarskih povjerenstava potčinjeni su disciplinarnoj vlasti saborskog odbora. Nad vjerskim i znanstvenim vakufske mearifskim službenicima vrši disciplinarnu vlast ulema-medžlis.

Disciplinarne kazne jesu ukori, novčane globe do iznosa polugodišnje plaće, kao i otpust iz službe vakufsko-mearifске uprave u slučaju teških ponovnih prekršaja dužnosti.

Otpust činovnika saborskog odbora može uslijediti samo na temelj od sabora zaključene i po vakufsko-mearifskom direktoru provedene disciplinarne istrage.

§33.

Ako neki organ ili izborna tijelo vakufске i mearifске uprave dužnosti koje mu prema ovome statutu pripadaju, stalno zanemaruje ili sprječava izvršavanje pravovaljanih naloga ili hotimično prekoračuje granice svoga djelokruga ili ako zbog trajnih nesuglasica nije u stanju donositi nikakvih zaključaka, to onda može sabor ovo tijelo raspustiti i narediti novi izbor istoga po za to pozvanijim faktorima najdulje u roku od mjesec dana.

§34.

O predlozima, kojima je svrha, da se ukinu, preinače, dopune ili autentično protumače pojedine odredbe ovoga statuta, valja da vijeća i odlučuje sabor. Za takove zaključke potrebna je prisutnost triju četvrtina saborskih članova, a mogu se takovi zaključci stvoriti samo većinom od tri četvrtine prisutnih članova.

Dotične zaključke, da bi vrijedili, treba da odobri Njegovo c. i kr. Veličanstvo.

§35.

Vakufsko-mearifске autonomne vlasti u Bosni i Hercegovini imaju pravo, da poslove svoje vjere, škole i amo odnosećih se fondova, zaklada i dobara mogu sami i preko svojih organa samostalno uređivati, o njima rješavati i njima upravljati u smislu naređenja ovog

statuta uz održavanje prava vrhovnog nadzora Njegovog c. i kr. Veličanstva, koji će nadzor Njegovo Veličanstvo vršiti preko zemaljske vlade.

§36.

Vakufsko-mearifске i vjerske autonomne vlasti rješavaju sve u smislu ovog statuta u njihovu nadležnost spadajuće stvari samostalno tako, da se protiv riješenja tih vlasti, u koliko ista ne protivuslove općim zemaljskim zakonima, ne može tražiti nikakva pravna zaštita zemaljskih vlasti.

U koliko bi pravomoćnim riješenjem koje autonomne vlasti bio povrijeđen koji zemaljski zakon, pripada zemaljskoj upravi (vladi) samo to pravo, da uništi i stavi izvan snage odnosno riješenje i da uputi stvar nadležnoj autonomnoj vlasti na novu raspravu, odnosno na donošenje nove odluke u stvari.

Ostala prava i uticaji zemaljske vlasti u poslovima vakufsko-mearifskih autonomnih vlasti u Bosni i Hercegovini ograničavaju se i opredjeljuju se dotičnim odredbama ovoga statuta.

§37.

Zemaljska vlada može zahtijevati, da je ulema-medžlis, sabor i saborski odbor obavješćuje o djelovanju svome i svojih vakufsko-mearifskih organa, a ove su vlasti dužne ovom zahtjevu zadovoljiti.

Isto tako su spomenute autonomne vlasti dužne podnašati svoje izvještaje, statističke podatke i iskaze o svjetovnim autonomnim školskim prilikama višim državnim školskim vlastima, ako potonje to zahtijevale budu.

II. VAKUFSKO-MEARIFSKI DŽEMAT

§38.

Svi muslimani jednoga mjesta, u kojemu ima najmanje stotinu islamskih žitelja, sačinjavaju u smislu ovoga statuta vakufsko-mearifski džemat.

Muslimani onih mjesta, u kojima nema stotinu islamskih žitelja, moraju se priključiti jednom susjednom džematu, ako se sami uz dozvolu kotarskog povjerenstva ne organiziraju kao poseban džemat.

Ako je preporno, kojemu džematu spada jedna ili više kuća, odlučiće o tom kotarsko povjerenstvo.

§39.

Pripadnici jednog džemata, koji po § 43. ovog statuta imaju pravo izbora, sačinjavaju džematsku skupštinu. Ova se sastaje na poziv predsjednika džematskog medžlisa (džematbaše) ili ako to zatraži jedna trećina džematlija, te joj prije svega spada u dužnost vijećanje i zaključivanje svim važnijim vjerskim poslovima svog džemata.

§40.

Svaka džematska skupština bira iz svoje sredine džematski medžlis, koji se u džematima od 100-250 islamskih žitelja sastoji od tri člana i dva zamjenika, u onima od 250-500 od pet članova i tri zamjenika, od 500- 1000 od sedam članova i pet zamjenika, od 1000-2000 od devet članova sedam zamjenika, a u džematima sa više od 2000 islamskih žitelja za svaku daljnu hiljadu po dva člana i jedan zamjenik više.

§41.

Džematski medžlis bira se na tri godine.

Predsjednika (džematbašu) bira iz svoje sredine sam džematski medžlis.

§42.

Kad je predsjednik džematskog medžlisa (džematbaša) zapriječen zastupa ga onaj član, koji je pri izboru najviše glasova dobio. Ako su izabrani aklamacijom, onda zastupa predsjednika (džematbašu) po godinama najstariji član.

Ako je jedan član džematskog medžlisa izabran aklamacijom, a drugi glasovanjem, onda je onaj, koji je izabran aklamacijom, zamjenik predsjednika (džematbaše).

§43.

Pravo izbora i glasovanja u džematskoj skupštini može vršiti svaki musliman:

1. koji je bosansko-hercegovački zemaljski pripadnik;
2. koji u dotičnom džematu stalno boravi;
3. koji je obvezan plaćati vakufsko-mearifski pririz, te je navršio 24. godinu života.

§44.

U džematski medžlis može biti izabran svaki musliman:

1. koji je bosansko-hercegovački zemaljski pripadnik;
2. koji u dotičnom džematu stalno boravi;
3. koji je obvezan plaćati vakufsko-mearifski pririz, te je navršio 30. godinu života;
4. koji nije privremeno isključen od prava, da bude izabran.

§45.

Isključen je od prava, da bude izabran onaj:

1. koji se nalazi pod kuratelom ili u stečaju;
2. koji je pravomoćno osuđen na kaznu zbog zločina ili zbog prestupka, koji je počinjen iz koristoljublja ili protiv javnog ćudorednosti za vrijeme, dok pravne posljedice ovih osuda traju;
3. koji služi aktivno u vojsci ili straži, koja je vojnički organizovana.

§46.

Izbori u džematski medžlis imaju se po mogućnosti u svim kotarima u isti dan provesti, najdulje pak u vremenu od osam dana.

Ove izbore raspisuje na poziv saborskog odbora u pojedinim kotarima kotarsko povjerenstvo, koje se ima u tom pogledu staviti u sporazum sa kotarskim uredom, u svrhu sastava, odnosno ispravka spiska birača.

§47.

Spisci birača sastavljaju se za svaki džemat posebno na temelju posljednjeg popisa žiteljstva, te kotarski ured ima pripustiti, da se u isti uvid uzme, a dostaviće i izvadak iz popisa dotičnih vakufsko-mearifskim organima, ako to ovi zahtijevali budu.

U ove će se spiske unijeti imena i prezimena birača po abecednom redu, kao i doba, zvanje, obitavalište (kućni broj) istoga, nadalje još oznaka, da li on može biti izabran.

Prije svakog izbora ispraviće se spisci birača tako, da se novi izbornici unesu, a oni, koji su umrli ili aktivno pravo izbora izgubili, brišu.

§48.

Dok prisprije vrijeme izbora, izdaje kotarsko povjerenstvo najmanje deset dana prije izbora oglas, u kojem mora biti sadržano slijedeće:

1. dan i mjesto, u kojim će se u pojedinim džematima izložiti spisak birača na uvid;
2. pouka o pravu reklamacije prema § 49.;
3. imena izbornih povjerenika, koje postavlja kotarsko povjerenstvo za svaki džemat radi provedenja izbora;
4. dan i mjesto izbora, kao što i sahat, u koji počimlje i u koji svršava.

Oglas će se pribiti na za to najprikladnijim mjestima džemata. Ujedno imade kotarsko povjerenstvo izložiti spisak birača u pojedinim džematima.

§49.

Pravo biranja smije vršiti samo onaj, koji je uvršten kao birač u spisak birača.

Onaj, koji misli, da je neko protuzakonito iz spiska birača ispušten ili brisan, odnosno daje protuzakonito u spisak birača uvršten, može u roku od pet dana, računajući od dana, kojega je spisak bio izložen, usmeno ili pismeno kod kotarskog povjerenstva zahtijevati, da se u spisak unese, odnosno briše.

Reklamacije, koje uslijede pošto isteče gornji rok, imadu se kao zakašnjele odbiti.

§50.

O prispjelim reklamacijama odlučuje kotarsko povjerenstvo u prvoj i zadnjoj instanciji i preduzima prema tom možda potrebni ispravak spiska birača, obavijestivši istodobno i reklamanta.

Tri dana prije početka izbora konačno se zaključuje spisak birača, te se ne smiju na istom nikakve daljnje promjene preduzimati.

§51.

Za izborne povjerenike imenuje kotarsko povjerenstvo imama ili koju drugu uglednu i za to sposobnu osobu iz dotičnog džemata.

Ako u kojem džematu takove osobe nema, kotarsko povjerenstvo imenuje, odnosno izašilje kakvog drugog povjerenika.

§52.

Izborni povjerenik imade izborni čin na za to određenom mjestu, danu i vremenu otvoriti i prije svega odrediti dvojicu uglednih ljudi između prisutnih birača za verifikaciju izbornog čina.

§53.

Izbor biva ili aklamacijom ili glasanjem pojedince. Aklamacijom se može onda birati, ako je prisutna natpolovična većina birača, što će se prozivanjem birača po spisku ustanoviti i u spisku označiti. Na koncu spiska imade izborni povjerenik zabilježiti, ko je izabran aklamacijom.

§54.

Ne ostvari li se izbor aklamacijom, tada se pristupa glasovanju.

Glasanje pojedince biva tako, da svaki birač označi toliko osoba, koje imaju pasivno pravo izbora, koliko ih se ima još izabrati.

Imena onih kandidata, koje birač označi, treba unijeti odmah u spisak uz ime dotičnog birača.

Birači, koji dođu poslije konačnog zaključka glasovanja, ne će se više pripustiti glasovanju.

§55.

Po dovršenju izbora potpisaće izborni povjerenik sa obojicom verifikatora na gornji način (§§ 53.-54.) nastali izborni spisak birača, te će ga odmah radi ispitanja poslati kotarskom povjerenstvu.

Ako kotarsko povjerenstvo pronade, da je izbor proveden u smislu ovog statuta, objaviće rezultat izbora.

U protivnom slučaju raspisaće se u dotičnom džematu novi izbor najdulje u roku od mjesec dana.

Imena konačno izabranih članova džematskog medžlisa svih džemata jednog kotara imade kotarsko povjerenstvo, poredano prema džematima, u svakom džematu na shodan način proglasiti.

§56.

Proti izbornom činu može svaki birač dotičnog džemata podignuti kod kotarskog povjerenstva prigovore pismeno ili u zapisnik, i to u roku od osam dana nakon proglašenja izbornog rezultata.

O prigovorima odlučuje kotarsko povjerenstvo u roku od osam dana u prvoj i zadnjoj instanciji.

Ako kotarsko povjerenstvo proglasi izbor nevaljanim, raspisaće u dotičnom džematu novi izbor najdulje u roku od mjesec dana.

§57.

Svaki džemat zastupa prema vani predsjednik džematskog medžlisa (džematbaša), koji ima u društvu s članovima džematskog medžlisa vjerske i prosvjetne potrebe svog džemata u sporazumu s džematskom skupštinom istraživati, džematskoj skupštini u tom pogledu predloge stavljati i upute nadležnog kotarskog povjerenstva glede svog džemata provoditi.

§58.

Predsjednik džematskog medžlisa (džematbaša) naročito ima zadaću zastupati kod kotarskog povjerenstva vjerske i prosvjetne interese svog džemata u smislu zaključaka džematske skupštine stavljanjem shodnih predloga, odnosno u slučaju § 74, sudjelovanjem pri vijećanjima kotarskog povjerenstva.

Predsjedniku džematskog medžlisa (džematbaši) spada u dužnost također, da vodi vijećanje i zaključivanje džematske skupštine.

§59.

Džematski je medžlis ovlašten, da izborom namješta one vjerske zvaničnike svog džemata, kojih se uzdržavanje isključivo od stanovništva pokriva.

§60.

Kotarsko povjerenstvo imade rezultat izbora ispitati. Ako je izbor pravilno proveden i ako izabrani može na način, naveden u slijedećem paragrafu, svoju sposobnost dokazati, onda će kotarsko povjerenstvo izbor potvrditi i u dotičnom džematu proglasiti, a u protivnom će slučaju odrediti novi izbor.

§61.

Izabrani može dokazati osposobljenje valjanim svjedodžbama o položenom ispitu ili o višegodišnjoj dobroj upotrebi u dotičnoj službi. U pomanjkanju takvih svjedočaba mora se podvrći ispitu za osposobljenje, koji obavlja nadležno kotarsko povjerenstvo.

Ovome će ispitu prisustvovati kao članovi, koji isto tako imaju pravo glasa, u okružnim mjestima muftija i jedan od njega određeni muderis, u kotarskim mjestima muderis mjesne medrese, a u slučaju, da u tom mjestu medresa ne postoji, onda šeriatski sudac dotičnog kotara.

§62.

Ako je izborni rezultat postao pravovaljanim, onda reis-ul-ulema (§ 139., t. 4.), odnosno ulema-medžlis (§ 138., t. 8.) izdade i dostavi izabranom vjerskom zvaničniku na njegovu, putem kotaskog povjerenstva podnesenu molbu, dekret, koji ga ovlašćuje, da vrši svoju službu.

§63.

Svrgnuće vjerskog zvaničnika, kojega je džematski medžlis izborom postavio, može uslijediti odlukom ulema-medžlisa samo onda, ako po kotarskom povjerenstvu u sporazumu sa muftijom vođena potanka istraga dokaže, da ovaj vjerski zvaničnik više ne odgovara šeriatsko-pravnim zahtjevima.

§64.

Ako u pogledu vjerskih zvaničnika, koje su izabrali džematski medžlisi, dođe do nesklada među pripadnicima jednog džemata ili među džematima s jedne strane i kotarskim povjerenstvima s druge strane, o tom odlučuje konačno ulema-medžlis. Naročito je ulema-medžlis, ovlašćen da u slučaju, kad se pravovaljani izbor jednog vjerskog zvaničnika, kojeg bira džematski medžlis, usljed neprestanog razdora u džematu ili iz kakvog drugog razloga ne može ostvariti, navedeno vjersko službeno mjesto popuni valjanom osobom (§ 138.,t.8.i 139.,1.4.).

§65.

U džamijama smiju obavljati vjerske obrede kao namaz, vazove, mukabele it.d., osim za to namještenih džamijskih službenika, druge osobe samo dozvolom kotarskog povjerenstva.

Kotarsko će povjerenstvo izdati ovu dozvolu na predlog dotičnog džematskog medžlisa samo takvim osobama, koje imaju za obavljanje spomenutih vjerskih obreda nužnu sposobnost.

O toj sposobnosti odlučuje kotarsko povjerenstvo u sjednici, u kojoj osim vlastitih članova imaju pravo vijećanja i glasovanja i one osobe, koje valja po § 61. prizvati ispitati za osposobljenje vjerskih zvaničnika što ih bira džematski medžlis.

III. KOTARSKA VAKUFSKO-MEARIFSKA SKUPŠTINA I KOTARSKO VAKUFSKO-MEARIFSKO POVJERENSTVO

§66.

Zastupnici svih džemata jednoga kotara sačinjavaju kotarsku skupštinu, koja se odmah dok su izbori ovih džematskih zastupnika postali pravovaljani, sastaje u kotarskom mjestu, da bira članove kotarskog povjerenstva i njihove zamjenike.

Ove zastupnike šalje džematski medžlis u prvom redu iz svoje sredine i to tako da na svako 250 islamskih žitelja dođe po jedan skupštinar. Oni organizirani džemati, u kojima je 250 islamskih žitelja ili manje, šalju u kotarsku skupštinu predsjednika džematskog medžlisa (džematbašu).

Ako u džematskom medžlisu nema toliko članova koliko po gornjem propisu treba poslati zastupnika u kotarsku skupštinu, onda ovaj manjkajući broj bira džematski medžlis između ostalih stanovnika džemata, koji po § 44. imaju pasivno pravo izbora.

§67.

Kotarsku skupštinu sazivlje predsjednik postojećeg kotarskog povjerenstva, koji također vodi i predsjedanje u skupštini.

Ako broj skupština jednog kotara ne iznaša 15, onda imaju izabrani skupštinari najprije broj članova kotarske skupštine nadopuniti opcijom na 15 iz birača kotara, koji imaju pasivno pravo izbora.

§68.

Kotarska skupština bira članove kotarskog povjerenstva i njihove zamjenike iz svoje sredine ili iz broja birača kotara, koji imaju pasivno pravo izbora na vrijeme od tri godine, pri čemu ne čini nikakve razlike, da li izabrani pripadaju hodžinskom ili svjetovnjačkom staležu.

U okružnim mjestima sastoji se kotarsko povjerenstvo od desetorice izabranih članova i pet zamjenika, a u ostalim kotarskim mjestima od šestorice izabranih članova i trojice zamjenika.

§69.

Izbor se obavlja prema želji kotarske skupštine aklamacijom, usmenim glasovanjem ili glasovnicama.

Uostalom vrijede ustanove §§ 23-21.

O izbornom činu imade se vodili zapisnik, koji imaju potpisati predsjedatelj, perovođa i dvojica za verifikaciju zapisnika izabranih članova kotarske skupštine.

Prepis izbornog zapisnika predlaže se saborskom odboru.

§70.

Članovi kotarskog povjerenstva moraju znati čitati i pisati u zemaljskom ili turskom jeziku i svoje stalno prebivalište imati u mjestu sjedišta dotičnog kotarskog povjerenstva.

Gdje to mjesne okolnosti zahtijevaju, može sabor na predlog kotarskog povjerenstva iznimno dozvoliti, da se ovi članovi u pojedinim kotarima izaberu i od onih izbornika, koji stanuju u dotičnom kotaru izvan sjedišta kotarskog povjerenstva.

§71.

Članovi kotarskog povjerenstva biraju iz svoje sredine predsjednika i potpredsjednika.

Čim kotarska skupština izabere članove kotarskog povjerenstva, sastaju se oni, da obave izbor predsjednika i potpredsjednika.

Pri ovom izbornom činu predsjedava po godinama najstariji član.

§72.

Sjedinice kotarskog povjerenstva drže se jedanput sedmično, a u slučaju potrebe i češće.

Ako jedna trećina članova kotarskog povjerenstva to zahtijeva, ima se sazvati izvanredna sjednica.

§73.

U djelokrug kotarskog povjerenstva spada:

1. sastavljati, popunjati i popravljati spiske birača za pojedine džemate (§ 47.) i obnarodovati (§ 48.);
2. odlučivati o reklamacijama proti spiscima birača (§§ 49. i 50.) i o prigovorima proti izbornom činu (§§ 56. i 60.);
3. određivati izbor džematskih medžlisa (§§ 40.-46.), kao i vjerskih zvaničnika, koje bira džematski medžlis (§ 59.), imenovati izborne povjerenike (§ 51.), ispitivati i proglašivati izborni rezultat (§§ 55. i 60.), kao i raspisati nove izbore (§§ 55. i 60.);
4. voditi u evidenciji sav vakufsko-mearifski pokretni i nepokretni imetak, što se nalazi u kotaru;
5. nadzirati vjerske i vakufsko-mearifske zgrade, kao i bditi nad cjelokupnim poslovanjem mutevelija i svim vakufsko-mearifskim sredstvima plaćenih osoba kotarskog područja;
6. stavljati predloge glede ustrojstva, uzdržavanja i popravljanja džamija, medresa, mekteba, kao i škola, odgojilišta, humanitarnih zavoda, konvikata i drugih vakufsko-mearifskih zgrada svake ruke;
7. stavljati predloge glede prodaje, trampe, opterećenja, načina iznajmljivanja i izdavanja u zakup vakufskih nekretnina, nadalje glede kupovanja nekretnina i podizanja koristonosnih novogradnja iz vakufsko-mearifskih sredstava;
8. davati mnijenja o umjesnosti i uslovima nagoda i o sklapanju i razrješivanju ugovora;
9. predlagati o sumnjivim i neutjerivim tražbinama, koje bi se imale otpisati;
10. stavljati predloge glede ukamaćenja vakufsko-mearifskih novaca;
11. stavljati predloge o imenovanju, plaćama, nagradama, platežnim predujmovima, naknadama manjaka i otpustu vakufsko-mearifskih službenika, vjerskih činovnika i sluga, kao i podjeljivati dopuste istima do četrnaest dana;
12. ispitivati sposobnost vjerskih zvaničnika koje bira džematski medžlis (§§ 61. i 63.), kao i onih, koje predloži za obavljanje izvanrednih vjerskih obreda (§ 65.);
13. stavljati predloge o podjeljivanju potpora siromašnim muslimanima;
14. bditi nad tim, da se plan predavanja u medresama, mektebima i drugim vakufsko-mearifskim zavodima izvršuje, te javiti muftiji, ulema-medžlisu ili političkim oblastima, kad dozna, da se ne obdržava osnova islamskog vjeronaučnog predavanja u javnim školama ili zavodima;

15. određivati svoje izaslanike, koji će prisustvovati zaključnim ispitima u mektebima i medresama, koje se nalaze u njegovom uredovnom sjedištu (§§ 157. i 168.) i koji će nadzirati svake godine najmanje dva puta mektebe u kotarskoj varoši, a po mogućnosti i ostale mektebe u kotarskom području, te o rezultatu tih pregledavanja izvješćivati ulema-medžlisu;
16. poticati islamsku mladež, da pohađa u što većem broju mektebe, medrese i druge škole, te da uči zanate; nadalje nastojati, da se muslimani uopće, a mladež napose posvećuje učenju zanata ili ma kakovu drugom radu;
17. stavljati predloge o podjeljenju stipendija za islamske učenike medresa, mekteba, škola, zanata itd.;
18. određivati dane za obdržavanje ispita na vjerskim školama kotara i po mogućnosti prisustvovati istim (§§ 157. i 168.);
19. ispitivati i rješavati od mektebskih uprava predložene iskaze o školskim prilikama u mektebima (§ 159.);
20. predlagati ulema-medžlisu uspjehe ispita u medresama, kao i iskaze, što ih podnesu uprave medresa o školskim odnošajima (§ 172);
21. potvrđivati potvrde, odnosno svjedožbe, što ih izdaju uprave medresa radi oslobođenja softi od vojne dužnosti (§ 171.);
22. sastavljati i voditi popis (katastar) sviju svojih muslimanskih porezovnika, te isti svake godine predavati poreznom uredu u svrhu propisivanja i pobiranja prireza (§ 176.);
23. sastavljati i predlagati proračun za dođuću i zaključni račun za prošlu godinu u pogledu gospodarenja vakufsko-mearfskim imetkom, koji se u njegovu kotaru nalazi;
24. ispitivati i predlagati od mutevelija položene račune o njihovom gospodarenju, kao i sve druge račune, koji se tiču vakufsko-mearifskog imetka;
25. izvješćivati o svim znatnijim događajima, koji se tiču vjerskih i vakufsko-mearifskih poslova, saborskom odboru ili ulema-medžlisu, prema tomu već kako se ti poslovi tiču nadležnosti jednog ili drugog od spomenutih tijela;
26. provađati od saborskog odbora, odnosno ulema-medžisa u granicama dotične nadležnosti navedenih tijela dobivene naloge;
27. izabrati članove za okružni izborni odbor (§§ 80. i 122.).

O predmetima navedenim u gore izbrojenim tačkama ima se izvješćivati i stavljati predloge saborskom odboru, ako u tom nije izrično štogod drugo određeno.

§74.

Raspravama kotarskog povjerenstva o stvarima, koje se tiču zajedničkog interesa jednog ili više džemata, imaju se prizvati predsjednici džematskih medžlisa (džematbaše) dotičnih džemata, koji su ovlašteni, da pri dotičnom vijećanju i glasovanju sudjeluju.

Takove su stvari naročito u predašnjem paragrafu pod tačkama 2., 6.-11., 23. i 24. navedene.

§75.

O raspravama kotarskog povjerenstva imade se voditi tačan zapisnik, koji jasno označuje tečaj vijećanja i postignuti odnošaj glasova kod pojedinih zaključaka. Ovaj

zapisnik imaju potpisati svi pri vijećanju i zaključivanju prisutni članovi i eventualno prizvani predsjednici džematskih medžlisa (džematbaše).

§76.

Predsjednik kotarskog povjerenstva saziva kotarsku skupštinu i sjednice kotarskog povjerenstva, istima predsjedava i bdije nad tačnim vršenjem dužnosti ovih tijela. Osobito mu spada u dužnost, da se brine za brzo rješavanje poslova kotarskog povjerenstva.

U tu svrhu imade predsjednik, odnosno potpredsjednik podnijeti povjerenstvu prispjele predmete i prisutne članove pozvati, da o svakom pojedinom predmetu glasuju.

Predsjedatelj redovito ne glasuje, samo za slučaj, ako su glasovi raspolovljeni, odlučuje njegov glas.

§77.

Predsjednicima kotarskih povjerenstva u okružnim varošima spada u dužnost predsjedanje i ravnanje okružnim izbornim odborima (§§ 81. i 122.).

IV. VAKUFSKO-MEARIFSKI SABOR

§78.

Sabor je vrhovni autonomni upravni i nadzorni organ za cjelokupni vakufsko-mearifski imetak u Bosni i Hercegovini. Sjedište sabora je u zemaljskom glavnom gradu Sarajevu.

§79.

Članovi sabora jesu: reis-ul-ulema, muftije banjalučki, bihaćki, mostarski, travnički, donjotuzlanski i sarajevski, nadalje vakufsko-mearifski direktor, te konačno po kotarskim povjerenstvima izabrana dvadeset i četiri člana.

§80.

Saborske članove biraju kotarska povjerenstva na ovaj način:

Saborski odbor pozivlje sva kotarska povjerenstva, da izaberu iz svoje sredine po dva člana kao birače.

Izborni birači svih kotara jednog okružja sačinjavaju okružni izborni odbor. Oni se imaju sakupiti u prostorijama kotarskog povjerenstva dotičnog okružnog mjesta na dan određen po saborskom odboru, izabrati iz svoje sredine četiri saborska člana i četiri zamjenika na tri godine. Pri tom ne čini nikakve razlike, da li izabrani pripadaju hodžinskom ili svjetovnjačkom staležu.

One osobe, koje u smislu ovog štatuta već pripadaju saboru kao virilni članovi, ne mogu također u isto vrijeme postati članovima sabora izborom.

§81.

Izborom ravna predsjednik, odnosno potpredsjednik kotarskog povjerenstva u okružnom mjestu.

Izbor se obavlja glasovnicama.

Nakon preduzetog izbora bude zaključen izborni zapisnik po predsjedniku, perovodi i dvama za verifikaciju zapisnika izabranim članovima okružnog izbornog odbora, te uz priklop svih glasovnica zapečaćen i saborskom odboru priposan, koji će nakon uvida u izborne spiske svakom članu sabora, kao i zamjenicima izdati i dostaviti izborni certifikat.

Ovaj certifikat ovlašćuje izabrane članove, da pristupe u sabor.

Ako se ustanovi nezakonitost izbornog čina, imade saborski odbor pozvati okružni izborni odbor, da preduzme novi izbor. Ako predleži proti kojem izabranom kakva okolnost, koja ga isključuje, da mogne biti izabran, njegov će se izbor uništiti, a na njegovo mjesto dolazi u smislu § 22. najbliži ovlašteni zamjenik.

§82.

Izbori za novi sabor imaju se provesti za dva mjeseca nakon što je istekla perioda predašnjeg sabora.

§83.

Saborska su zasijedanja redovita i izvanredna. Redovito zasijedanje sazivlje predsjednik sabora u sporazumu sa saborskim odborom u jesen svake godine, a izvanredno kada nađe, da je nužno ili ako to zatraži jedna trećina svih kotarskih povjerenstva, odnosno jedna trećina saborskih članova.

Saziv zasijedanja mora se saborskim članovima najmanje 14 dana prije objaviti, označivši podjedno dnevni red prve sjednice.

§84.

Zakoniti predsjednik sabora je reis-ul-ulema.

Potpredsjednika bira sabor odmah pri prvom zasijedanju iz svoje sredine na vrijeme izborne periode sabora.

§85.

Ako se uprazni mjesto potpredsjednika tečajem izborne periode, imade sabor radi popunjenja tog mjesta za ostatak izborne periode pri svom prvom zasijedanju na gornji način novi izbor preduzeti.

§86.

U djelokrug sabora spada:

1. nadzirati ukupno poslovanje vakufsko-mearifskih organa, kao i svih namještenika vakufsko-mearifske uprave;

2. odlučivati o podizanju džamija, medresa, mekteba i s njima skopčanih konvikata;
3. odlučivati o podizanju škola, odgojilišta i humanitarnih zavoda svake ruke (§ 152.);
4. odlučivati o kupovanju svakovrsnih dobara, kao što i o prodaji, trampri i opterećenju pokretnog i nepokretnog vakufsko-mearifskog imetka, u koliko to odgovara ustanovama šeriata;
5. odlučivati o koristonosnom ulaganju vakufsko-mearifskog imetka, naročito o izdavanju zajmova iz centralne vakufsko-mearifske zaklade i imetka pojedinih vakufa, u koliko to nije prepušteno mutevelijama (§ 111.);
6. odlučivati o iznajmljivanju i izdavanju u zakup vakufsko-mearifskih nekretnina, kao i o popravljaju vjerskih zgrada, vakufskih zavoda i vakufskih kuća, koje se izdaju pod najam, u koliko u tom ne pripada kotarskim povjerenstvima pravo odlučivanja;
7. ustanovljavati godišnje proračune za pojedine vakufe i centralnu vakufsko-mearifsku zakladu i rješavati zaključne račune istih;
8. odlučivati o otpisivanju neutjerivih tražbina pojedinih vakufa i centralne vakufsko-mearifske zaklade, kao i o platežnim predujmovima i nadoknadama manjaka namještenika vakufsko-mearifske uprave;
9. ustanovljavati nova činovnička, učiteljska i službenička mjesta, kao što i plaće i mirovine svim zvaničnicima, koji primaju plaću iz vakufsko-mearifskih sredstava, osobitim obzirom na propise vakufnama; nadalje dozvoljavati više nego tromjesečne platežne predujmove, kao i nagrade i honorare od više nego dvije stotine kruna gore navedenim zvaničnicima ili drugim osobama;
10. ustanovljavati dnevnice i putne troškove članovima sabora, saborskog odbora i okružnih izbornih odbora;
11. birati članove saborskog odbora i njihove zamjenike (§ 93.);
12. odlučivati o otklonu i gubitku članskog zvanja, kao i o nametanju i upotrebi novčanih globa članova saborskog odbora i svojih članova (§21.);
13. imenovati perovodne, računarske, blagajničke i manipulativne činovnike saborskog odbora (§ 102.), ustanoviti visinu kaucija, koje bi isti imali položiti, te vršiti disciplinarno pravo nad njima (§ 32.);
14. ustanovljavati poslovničke i službena pravila za sve vakufsko-mearifske organe i tijela, kao i za pojedina mjesta gospodarstvenih činovnika i sluga u granicama ustanova ovog štatuta;
15. izmjenjivati postojeće i izdavati nove propise o upravi i nadziranju vakufsko-mearifskog imetka, o vođenju knjiga, računa i blagajničkih poslova, o dopitivanju zajmova iz vakufsko-mearifskih sredstava;
16. izmjenjivati postojeće i izdavati nove propise o disciplinarnom postupku i mirovinskom propisu za vakufsko-mearifske činovnike i službenike;
17. ustanovljavati nastavni plan za svjetske predmete u vakufsko-mearifskim školama i zavodima, a glede uvođenja tih predmeta u mektebe i medrese u sporazumu sa ulema-medžlisom;
18. podjeljivati potpore siromasima preko dvije stotine kruna i stipendije;
19. davati mnijenja na pitanja zemaljske vlade, koja se tiču vakufsko-mearifskih poslova;
20. odlučivati pravomoćno o pritužbama protivu zaključaka vakufskih i mearifskih organa, u koliko odluka o tome nije prepuštena saborskom odboru.
21. brinuti se uopće, da očuva cjelokupnost vakufsko-mearifske zaklade i vlastan je podnositi zemaljskoj vladi svoje predstavke, molbe, žalbe i pritužbe u svim poslovima

vakufsko-mearifске uprave i u pogledu ovim statutom zajamčenih autonomnih prava i ravnopravnosti prema drugim vjeroispovijestima.

Zaključci nabrojani pod tačkama 3., 16. i 17. postaju pravovaljani istom onda, kad ih odobri zemaljska vlada.

Glede onih predmeta, koji se tiču šeriatsko-pravnih pitanja, ustrojstva vjerskih objekata i škola ili osobnih pitanja vjerskih i znanstvenih vakufsko-mearifskih zvaničnika, treba se sporazumiti sa ulema-medžlisom.

§87.

Pojedini predmeti za vijećanje dolaze pred sabor:

- a) kao predlozi saborskog odbora;
- b) kao predlozi naročitog, izborom iz sabora i za vrijeme njegova zasijedanja sastavljenog odbora;
- c) samostalnim, 24 sata prije kod predsjednika najavljenim predlozima pojedinih članova.

§88.

Dnevni red za svaku sjednicu sabora određuje predsjednik. Dnevni red prve sjednice imade se priopćiti članovima sabora prigodom sazivanja na zasijedanje, dočim onaj slijedećih sjednica uvijek na kraju pređašnje sjednice.

Predmeti za vijećenje imaju se po redu, navedenom u pređašnjem paragrafu, u raspravu uzeti i riješiti.

§89.

O svakoj sjednici sabora vodi se zapisnik koji imadu nakon ovjerovljenja u dojdudoj sjednici potpisati predsjednik i perovođa.

§90.

Rasprave sabora su javne.

Izuzetno se može držati tajna sjednica, ako to zahtijeva predsjednik ili najmanje petorica članova i nakon odstranjenja slušalaca sabor se za to odluči.

§91.

Predsjednik sabora:

1. saziva, otvara i zaključuje zasijedanja istoga;
2. predsjedava sjednicama sabora, rukovodi rasprave i ustanovljuje dnevni red;
3. brine se za to, da sabor ne prekorači svog djelokruga;
4. održava mir i red u sjednicama u granicama poslovnoga reda, što će ga sabor donijeti i odgovoran je za to javnim vlastima;
5. zastupa sabor prema vani;
6. potpisuje otpравke sabora, kao i predsjedničko dopisivanje.

§92.

Predsjednika sabora zastupa potpredsjednik u svim njegovim pravima i dužnostima.

V. VAKUFSKO-MEARIFSKI SABORSKI ODBOR

§93.

Saborski je odbor upravni i izvršujući organ sabora.

On se sastoji od vakufsko-mearifskog direktora, koji mu predsjedava, sarajevskog muftije i od šest članova, što ih bira sabor iz svoje sredine.

Izbor ove šestorice članova imade se tako obaviti, da svako od šest okružja u zemlji bude zastupano jednim članom sabora, koji u tom okružju stanuje.

Za svakog odborskog člana izabere se po jedan zamjenik, koji stanuje u istom okružju, također iz saborske sredine.

Zamjenik vakufsko-mearifskog direktora je po činu najstariji činovnik saborskog odbora, a zamjenik sarajevskog muftije njegov tajnik.

§94.

Vrijeme službovanja po saboru izabranih članova saborskog odbora i njihovih zamjenika jednako je vremenu članova sabora, koji ih je izabrao. Ono ipak traje i nakon izminuća izborne periode sabora, kao i u slučaju njegova raspusta sve dotle, dok iz novog sabora ne bude novi odbor postavljen. Istup iz sabora ima za posljedicu i istup iz saborskog odbora.

§95.

Saborski odbor imade vakufsko-mearifski direktor svaka dva mjeseca jedanput, a u slučaju potrebe ili ako to zatraži jedna trećina članova saborskog odbora i češće, radi riješenja njemu pridijeljenih poslova u Sarajevo sazivati.

§96.

U djelokrug saborskog odbora spada napose:

1. obavljati tekuće poslove vakufsko-mearifskog imetka, naročito centralne vakufsko-mearifske zaklade, kao i ravnati i nadzirati službovanje činovnika i drugih službenika, koji su iz tog imetka plaćeni, u koliko to nije pridržano ulema-medžlisu;
2. nadzirati i ravnati poslovanje kotarskih povjerenstava;
3. nadzirati pojedine vakufe u pogledu uprave imetka i ispunjavanja zakladnih svrha;
4. pobirati vakufsko-mearifske prihode i upotrebljavati ih prema zaključcima sabora;
5. odobravati uvakufljenja za pobožne i dobrotvorne svrhe, kao i primati poklone i legate;
6. postavljati mutevelije i druge gospodarstvene vakufsko-mearifske službenike u smislu šeriata, dotičnih zakonskih propisa i vakufnama;
7. imenovati svjetovne učitelje u vakufskim i mearifskim školama, činovnike i sluge kotarskih povjerenstava, nadalje sluge saborskog odbora, izvršivati disciplinarnu vlast nad istima, podjeljivati dopuste preko tri mjeseca tim zvaničnicima i činovnicima saborskog odbora;

8. stavljati predloge ulema-medžlisu glede imenovanja vjerskih i znanstvenih vakufskih službenika, koji su plaćeni iz vakufsko-mearifskih sredstava, kao i onih vjerskih zvaničnika, koji se plaćaju iz zemaljskih sredstava i postavljaju državnim dekretom;
9. odobravati platežne predumove do tri mjeseca, kao i nagrade, honorare i potpore do dvije stotine kruna činovnicima i službenicima vakufsko-mearifske uprave u granicama dotičnih proračunskih dotacija, a glede vjerskih i znanstvenih vakufskih službenika u sporazumu sa ulema-medžlisom;
10. postavljati advokate za vođenje parnica pojedinih vakufa i centralne vakufsko-mearifske zaklade (§§ 112. i 118.);
11. podjeljivati potpore siromasima do dvije stotine kruna u granicama dotične proračunske dotacije;
12. pozivati kotarska povjerenstva, da preuzmu izbore džematskih medžlisa (§46.);
13. odlučivati o otklonu i gubitku članskog zvanja, nadalje o nametanju i upotrebi novčanih globa članova džematskih medžlisa, kotarskih povjerenstava, kotarskih skupština i okružnih izbornih odbora (§ 21.);
14. sazivati okružne izborne odbore (§§ 80., 81. i 22.);
15. predlagati predsjedniku sabora, da se sazove zasjedanje sabora (§ 83.);
16. prethodno vijećati o godišnjim proračunima i ispitati zaključne račune za pojedine vakufe i centralnu vakufsko-mearifsku zakladu;
17. davati saboru godišnje izvješće o svom poslovanju;
18. izrađivali nacрте novih propisa za vakufsko-mearifsku upravu;
19. prethodno vijećati o predlozima u vakufsko-mearifski m poslovima za sabor po njegovu nalogu ili iz vlastite pobude;
20. činiti pripreme za održavanje sjednica sabora i pribavljati, uzdržavati i namještati prostorije, određene za gornje sjednice, kao i uredovne prostorije za ured saborskog odbora;
21. izvršavati zaključke sabora i disciplinarne presude ulema-medžlisa (§ 32.).

§97.

Saborski se odbor imade pri upravi vakufsko-mearifskog imetka tačno držati zaključaka sabora i po njemu ustanovljenog proračuna.

Ako nastane prešna potreba, da se što odredi u takovim poslovima, o kojima vijećanje i zaključivanje po § 86. nadleži saboru, i to u vrijeme, kad isti nije sabran, onda vakufsko-mearifski direktor imade dotične poslove saborskom odboru prigodom njegove prve redovite sjednice na vijećanje i zaključivanje predložiti, ili ako uretreba sazvati saborski odbor u tu svrhu za izvanrednu sjednicu.

§98.

U ovakvim slučajevima može saborski odbor izuzetno mjesto sabora zaključke stvarati, koji se ipak moraju saboru u prvom njegovom zasjedanju na naknadno odobrenje predložiti. Takovi su poslovi napose prekoračenja preliminarara potreba ili nepreliminirani troškovi centralne vakufsko-mearifske zaklade i dozvoljenje prekoračenja preliminarara potreba ili nepreliminirani troškovi pojedinih vakufa, ako se radi samo o jednokratnim izdacima, koji ukupno u drugostranim uštedama ili višcima dohodaka

vakufske uprave svoje pokriće nalaze ili se mogu podmiriti iz eventualnoga suviška u godišnjem proračunu centralne vakufsko-mearifске zaklade.

§99.

Za dozvoljenje prekoračenja ili nepreliminiranih troškova, koji ne nalaze svog pokrića na način, spomenut u predstojećem paragrafu, nije saborski odbor u nikojem slučaju ovlašten; naprotiv ima vakufsko-mearifski direktor, ako nastane prešna potreba takovih troškova u vrijeme kad sabor nije sabran, isti po zaključku saborskog odbora i u sporazumu sa predsjednikom sabora sazvati u izvanredno zasijedanje radi vijećanja i zaključivanja o dotičnim poslovima.

§ 100.

Da zaključci, koje stvori saborski odbor u prešnim poslovima umjesto sabora, koji su prema § 86. potvrdi zemaljske vlade podvrgnuti, i oni zaključci, kojima se odobri osnivanje vakufa i primanje poklona i legata, postanu pravovaljani, potrebna je potvrda zemaljske vlade (§ 6.). Ostali zaključci, koje stvori saborski odbor u granicama svog djelokruga, ne trebaju ove potvrde.

§ 101.

Vakufsko-mearifskog direktora imenuje sabor kao stalnog činovnika. Njemu spada u dužnost:

1. sazivati, otvarali i zaključivati zasijedanja saborskog odbora;
2. predsjedati sjednicama saborskog odbora, rukovoditi rasprave i ustanovljavati dnevni red;
3. brinuti se za to, da saborski odbor ne prekorači svoj djelokrug;
4. održavati mir i red u sjednicama;
5. zastupati saborski odbor i centralnu vakufsko-mearifsku zakladu prema vani;
6. ravnati i nadzirati poslovanja činovnika saborskog odbora, dodjeljivati im poslove, revidirati njihove rješidbe i voditi možebitne disciplinarne istrage protiv njima (§ 32.);
7. primati i otpuštati pisare i slugе za ured saborskog odbora;
8. podjeljivati dopuste činovnicima i slugama saborskog odbora do tri mjeseca, kao i gospodarstvenim vakufsko-mearifskim službenicima od 14 dana do tri mjeseca;
9. potpisivati opravke saborskog odbora.

§ 102.

Perovodne, računarske, blagajničke i manipulativne poslove saborskog odbora obavljaju za to od sabora imenovani stalni činovnici, koji su zajedno sa ostalim pisarničkim osobljem i služinčadi saborskog odbora potčinjeni neposredno vakufsko-mearifskom direktoru.

Imenovanje ovih činovnika, koji ne smiju u isto vrijeme biti članovima kojeg vakufsko-mearifskog tijela, biva na temelju javnog raspisa natječaja.

§103.

Ured saborskog odbora ima svoje sjedište u Sarajevu, a spadaju mu dužnost naročito slijedeće zadaće:

1. uknjiživati i voditi u evidenciji pojedine vakufe, njihov imetak i njihove zakladne svrhe, kao i voditi u evidenciji dijelove imanja centralu vakufsko-mearifske zaklade;
2. preuzimati pridolazeće novce i likvidirati odobrene isplate, kao uopće ukupno novčano i vrijednosno gospodarenje centralne vakufsko mearifske blagajne;
3. voditi blagajničke, računarske i druge knjige, dnevnike i zabilježbe;
4. dopisivati se sa vakufsko-mearifskim organima, uredima i strankama, kao i obavljati druge perovodne i manipulativne poslove;
5. općiti sa strankama, primati zapisnike, davati obavijesti i t.d.;
6. pripravljeni godišnje proračune i sastavljati godišnje zaključne račune;
7. priopćivati svima kotarskim povjerenstvima i znanja radi zemaljskoj vladi od sabora odobrene proračune i zaključne račune;
8. sastavljati godišnje izvješće o djelovanju saborskog odbora;
9. izraditi predloge saborskog odbora saboru;
10. vršiti naloge i poslove, što mu ih dodijeli saborski odbor.

§ 104.

Predsjednik sabora može prizvati činovnike saborskog odbora u sjednice sabora, da istome daju izvješće o poslovima, njima dodijeljenim.

VI. UPRAVA SAMOSTALNIH VAKUFA

§105.

Svakim samostalnim vakufom upravlja od saborskog odbora postavljeni mutevelija prema u ovom pogledu postojećim propisima. Mutevelija ima pri tom gledati na interese svoga vakufa i držati se vakufname i naloga pretpostavljenih mu vakufsko-mearifskih organa.

§106.

Mutevelija potčinjen je izravno kotarskom povjerenstvu, te ima izvršavati njegove naloge i upute, istome polagati račune, kao i izvješćivati mu o svemu, što se odnosi na taj vakuf, naročito ga pak pravodobno obavijestiti o sudbenim i uredskim dostavama i odredbama.

§107.

Mutevelija ima gospodarstvene suviške njemu povjerenog vakufa položiti u blagajnu centralne vakufsko- mearifske zaklade na sačuvanje i priplod.

Ovi suvišci ostaju i nadalje vlasništvo dotičnoga vakufa, koji ih je položio, te ih ima ured saborskog odbora tačno u evidenciji držati i koristonosno uložiti.

O upotrebi ovih gospodarstvenih suvišaka pojedinih vakufa za svrhe istih odlučuje sabor na predlog dotičnog mutevelije, koji se predlog ima staviti putem kotarskog povjerenstva.

§108.

Mutevelijama se može ostaviti jedan dio ovih suvišaka, kojega će visinu sabor odrediti, da istim podmire potrebe slijedeće godine do onoga vremena, dok prispiju prihod od te godine.

Dotle, dok sabor u tom pogledu ne donese svoju odluku, određuje se taj dio suvišaka, što će se ostavljati kod mutevelija, sa jednom šestinom.

§109.

U smislu zakona od 19. džumad-el-ahara 1280. imaju samostalni vakufi plaćati centralnoj vakufsko-mearifskoj zakladi računarske i pisarničke pristojbe (hardži muhasebe i meaši muharir).

Visinu ovih pristojaba određuje sabor, ali one ne smiju biti godišnje više od 20% gospodarstvenog suviška dotičnog vakufa.

Dok sabor u tom pogledu ne donese svoj zaključak, važi tarifa, sadržana u § 17. gore spomenutog zakona.

§ 110.

Mutevelija ima službenicima po njemu upravljanog vakufa izdavati pravoremeno i na propisan način iznose, koji im pripadaju; on je ovlašten samo na one izdatke, koji su predviđeni u godišnjem proračunu, što ga je sabor odobrio; on može ipak putem pretpostavljenog kotarskog povjerenstva stavljati saborskom odboru predloge glede prekoračenja i promjene godišnjeg proračuna svog vakufa.

§ 111.

Mutevelija nije ovlašten izdavati na murabehu glavnica iz vakufskog imetka nego samo onda, ako to vakufnama propisuje.

Ovakovi se zajmovi izdaju uz hipotekarno osiguranje na pupilarni način i uz zakonite kamate.

§ 112.

Mutevelija zastupa vakuf, kojim upravlja, pred sudom i drugim zemaljskim oblastima i prima sudbene i uredovne dostave za isti.

Izuzete su od sudbenog zastupanja po muteveliji one građanske parnice, koje su tiču nepokretnog temeljnog imetka vakufskog ili koje spadaju u nadležnost okružnih sudova.

U takvim parnicama pripada sudbeno zastupanje dotičnog vakufa, odnosno preuzimanje tužbi i drugih sudbenih odredaba saborskom odboru, koji može u tu svrhu postaviti advokata.

Ako iz kojeg bilo uzroka leži u interesu jednog pojedinog vakufa, da zastupanje parnice, koje je zastupanje pripušteno muteveliji, preuzme advokat, to može saborski odbor takovog postaviti.

Tužbe se dostavljaju vakufsko-mearifskom direktoru.

VII. CENTRALNA VAKUFSKO-MEARIFSKA ZAKLADA

§113.

Centralna vakufsko-mearifska zaklada sastoji se iz pokretnog i nepokretnog imetka, koji je u dosadanjoj zemaljskoj vakufskoj zakladi sabran i koji se ubuduće bude sabrao. To su naročito suvišci vlastite (centralne) uprave, ukupni imetak ušljed utruća zakladne svrhe ili iz drugih razloga uzapćenih vakufa, nadalje pokloni i vasijeti (legati).

Prihode ove zaklade sačinjavaju dohoci od koristonosno uloženog zakladnog imetka, vakufske pristojbe, prirez, dobrovoljni prinosi i drugi primici.

§114.

Svrha centralne vakufsko-mearifske zaklade jest:

1. podmirivati sve upravne potrebe vakufsko-mearifskih organa;
2. podmirivati troškove za održavanje i javne daće zakladnog imetka;
3. ispunjavati zakladne svrhe uzapćenih vakufa u tolikoj mjeri, u koliko to u srazmjernom dijelu dotičnih vakufa na dohotcima zakladnog imetka svoje pokriće nalazi;
4. davati potpore za popravak i gradnju džamija, koje nemaju nikakvih vakufa ili su im nedostatni, a koje su na takovim mjestima, gdje islamsko stanovništvo ne posjeduje dovoljnih sredstava za to;
5. potpomagati osoblje takovih džamija, vjerskih zavoda i škola, za koje ne postoje nikakvi vakufi ili su nedostatni, u koliko to ne mogu ti službenici dobivati od mjesnog islamskog stanovništva;
6. održavati koristonosne vakufske nekretnine, naročito popravljati, odnosno nanovo podizati vakufske kuće za izdavanje pod najam;
7. potpomagati ostale opće ili naročite islamske vjerske, mearifske i dobrotvorne svrhe;
8. podmirivati izvanredne potrebe centralne vakufsko-mearifske zaklade.

§115.

Od ukupnih prihoda centralne vakufsko-mearifske zaklade imade se svake godine 20% rezervirati, koje se imaju koristonosno uložiti i samo za povećanje zakladnog imetka služiti, ako iz važnih razloga glede tog sabor što drugo ne odredi.

Možebitni ostaci, koji ostanu od zakladnih prihoda nakon podmirenja gornjih svrha i nakon odbitka gornjih 20%, imaju se isto tako za povećanje zaklade upotrijebiti i koristonosno uložiti.

Ulaganje zakladnog imetka imade se tako udesiti, da isti uz potpunu sigurnost i po mogućnosti visoki dohodak bude ujedno i što bolje raspoloživ.

Građevine investicije zakladnog imetka dopuštene su samo pod uvjetom, da budu od osobite koristi i da se pričuva jedan dio glavnice, koliko je potrebno za bezprijekorno pokrivanje tekućeg gospodarenja zaklade. Pri takovim investicijama imaju se osim

okružnih mjesta također i druga mjesta po mogućnosti u obzir uzimati, ako mogu inače jednak prihod donositi.

§116.

Vakufske pristojbe spadaju u prihode centralne vakufsko-mearifske zaklade, te se imaju i ubuduće prema sada za to postojećim propisima kao i prema ustanovama ovoga statuta pobirati.

§117.

Za vakufe, kojih su visci pripadaju potomcima zakladatelja ili vakufskim službenicima, smiju se sredstva centralne vakufsko-mearifske zaklade upotrebljavati samo u svrhu podjeljivanja zajmova.

§118.

Sudbeno zastupanje centralne vakufsko-mearifske zaklade, naročito vođenje parnica za istu, spada u dužnost saborskom odbora, koji može u tu svrhu postaviti advokata. Tužbe se dostavljaju vakufsko-mearifskom direktoru.

VIII. ULEMA-MEDŽLIS

§119.

Za vrhovno rukovodstvo i upravu islamskih vjerskih poslova u Bosni i Hercegovini pozvan je ulema-medžlis, koji ima svoje sjedište u glavnom zemaljskom gradu Sarajevu.

§120.

Ulema-medžlis se sastoji:

- a) od reis-ul-uleme kao predsjedatelja i
- b) četiri člana.

Svi ovi moraju stalno boraviti u Sarajevu.

§121.

Reis-ul-ulemu i članove ulema-medžlisa bira naročita kurija u tajnoj sjednici.

Ova se izborna kurija sastoji od 30 osoba hodžinskog staleža, i to:

- a) od muftija: sarajevskog, banjalučkog, bihačkog, mostarskog, travničkog i donjo-tuzlanskog kao virilnih članova;
- b) od dvadeset i četiri člana, koje biraju okružni izborni odbori.

§ 122.

Izbor ovih pod b) spomenutih članova vrši se na taj način, da okružni izborni odbor, koji se po § 80. sastaje u okružnim mjestima za izbor četiriju članova sabora, u isto vrijeme bira još po četiri člana i četiri zamjenika za izbornu kuriju između dekretom namještenih imama i hatiba, muderisa i drugih sa idžazetnamom providenih lica ili druge uleme.

§123.

Mandat članova izborne kurije traje kao i mandat članova sabora tri godine, ali ako se izbor sabora, ma iz kojih razloga mora preduzeti prije nego mu ističe mandat od tri godine, to izborna kurija ipak i nadalje ostaje u svom mandatu, i to sve do onog vremena, dok se nakon ovoga novog izbora ne sastanu okružni izborni odbori, da ponovno biraju sabor.

Mandat člana izborne kurije počasnno je zvanje, a ne isključuje istovremeni posjed mandata u saboru.

§124.

Kad se isprazni mjesto reis-ul-uleme ili jedno ili više mjesta u ulema-medžlisu, sastaje se izborna kurija na poziv predsjednika iste u zemaljskom glavnom gradu Sarajevu.

Prvo zasjedanje izborne kurije nakon izbora saziva reis-ul-ulema ili njegov zastupnik.

§125.

Troškovi za put i zadržavanje u Sarajevu podmiriće se vanjskim članovima izborne kurije na primjeran način iz zemaljskih sredstava.

§126.

U svakoj prvoj sjednici kurije predsjedava privremeno reis-ul-ulema ili njegov zastupnik, te kao prvu tačku dnevnog reda određuje izbor predsjednika kurije između njenih članova.

Ovako izabrani predsjednik određuje prije svega izbor trojice skrutatora i jednog perovođe između članova kurije; ovi zajedno s njim sačinjavaju izborni odbor.

§127.

Svaki član izborne kurije ima pravo da označi jednog ili više kandidata za upražnjeno mjesto u ulema-medžlisu, bilo između članova izborne kurije bilo izvan nje. Ovo označenje ima uslijedili ili pismeno ili usmeno, u potonjem slučaju ima se pak uzeti isto u zapisnik.

Označiti se smije samo takav kandidat, koji:

1. bude u vjerskim znanostima obrazovan i razvijen tako da je dostojan tog visokog zvanja;
2. pokazuje pohvalno vjersko, moralno i građansko vladanje;
3. bude navršio 30, a ne bude prešao 65. godinu svog života;
4. nije osuđen zbog kojeg zločina ili zbog prestupka iz koristoljublja ili proti ćudorednosti;
5. ne stoji niti pod starateljstvom niti u stečaju;
6. da je pripadnik Bosne i Hercegovine.

§128.

Ako je takovo označenje kojeg kandidata poduprto najmanje od jedne četvrtine prisutnih članova izborne kurije, onda se mora ime toga kandidata uzeti u listu, koja se pri tom sastavlja.

§129.

Imena svih tako postavljenih kandidata bilježi izorno povjerenstvo u jednu listu. Pri tom je izorno povjerenstvo ovlašteno, da od prisutnih članova izborne kurije o možebitnim nejasnostima u oznaci postavljenih kandidata zatraži razjašnjenje, ali ne upuštajući se pri tom u ispitivanje kvalifikacionih uvjeta. Kandidati, koji su više puta imenovani, imaju se u listi samo jedanput zabilježiti.

§130.

Na to se pristupa izboru.

Ako je upražnjeno mjesto reis-ul-uleme, onda ima svaki član izborne kurije po trojicu od kandidata, sadržanih u konačno utanačenoj i objavljenoj listi, na svojoj glasovnici upisati, i istu predati izbornom povjerenstvu, čiji će članovi također svoje glasovnice dodati.

Ako je upražnjeno jedno ili više mijesta članova ulema-medžlisa, onda se imaju za svako upražnjeno mjesto upisati po dvojica od gornjih kandidata.

Kako za reis-ul-ulemu, tako i za svako upražnjeno mjesto u ulema-medžlisu nuždan je zaseban izbor.

Kontrola glasovnica i skrutinij biva po §§ 25. i 26., osim ako su glasovi jednako podijeljeni. U tom slučaju neće odlučiti kocka, nego će se izbori ponoviti.

Po obznani izbornog rezultata treba odmah sastaviti izborni zapisnik, koji potpisuje predsjednik i članovi izbornog povjerenstva, a onda se podnosi zemaljskoj vladi.

§131.

Njegovo carsko i kraljevsko Veličanstvo imenuje za reis-ul-ulemu jednog od one trojice kandidata, što ih je kurija izabrala.

Za svako upražnjeno mjesto člana ulema-medžlisa imenuje c. i kr. zajedničko ministarstvo jednoga od one dvojice kandidata, što ih je kurija izabrala.

§132.

Izborna kurija će sastaviti molbu na mešihat u Carigradu radi izdanja menšure na ime one osobe, koju je Njegovo c. i kr. Veličanstvo reis-ul-ulemom imenovalo. Ova će se molba dostaviti mešihatu putem c. i kr. poklisarstva u Carigradu.

Reis-ul-ulema stupa u službu, prima svoje zvanje i otpočima uredovati tek, kad primi menšuru od carigardskog mešihata. Ni u kojem slučaju ne može reis-ul-ulema bez te menšure vršiti nikakve funkcije u ulema-medžlisu.

§133.

Svako upražnjeno mjesto člana ulema-medžlisa (§ 120.b) ima se u roku od tri mjeseca popuniti.

§134.

Ulema-medžlis bira iz svoje sredine zamjenika reis-ul-uleme. Ovaj imade zastupati reis-ul-ulemu, kad je on zapriječen.

§135.

Plaće reis-ul-uleme i članova ulema-medžlisa, kao što i plaće medžliskog tajnika i sluga, kirije za uredske prostorije i kancelarijske potrebe podmiruju se iz zemaljskih sredstava.

Ostali troškovi plaćaju se iz dotacije, koju sabor na prijedlog ulema-medžlisa u vakufsko-mearifskom proračunu za to odredi.

Tajnike i podvornike ulema-medžlisa i muftija imenuje ulema-medžlis, izvještavajući o tom zemaljsku vladu radi doznačenja sistemizovane im plaće.

§136.

Svaki član ulema-medžlisa obvezan je da od predsjednika u smislu poslovnoga reda dodjeljene mu poslove marljivo i nepristrano obavlja, da uredovnu tajnu čuva i da u uredu i izvan ureda vjerskim ustanovama zadane mu, kao što i sa svojom službom preuzete dužnosti vjerno izvršuje.

Prema tomu ima Ulema-medžlis izraditi za svoje uredovanje poslovni red.

Kada se reis-ul-ulema ili koji član ulema-medžlisa više od dva mjeseca izvanslužbeno udalji iz svog uredovnog sjedišta, ima to prijaviti zemaljskoj vladi.

§137.

Sjednice ulema-medžlisa bivaju po pravilu dva puta u sedmici a u slučaju potrebe može reis-ul-ulema sazivati i izvanredne sjednice.

O svakoj sjednici vodi se zapisnik, koji imaju potpisati svi prisutni članovi.

Vođenje zapisnika, kao i sve pisarničke i manipulativne poslove ulema-medžlisa obavlja tajnik toga tijela.

§138.

Ulema-medžlisu je dužnost:

1. upravljati, nadzirati i ravnati sve islamske vjerezakonske poslove;
2. istraživati potrebu ustrojstva džamija i drugih vjerskih objekata, kao što i mekteba, medresa i drugih konfesionalnih odgojilišta i humanitarnih zavoda, te u tom pogledu stavljati predlog vakufsko-mearifskoj upravi (isporedi § 86., t. 2. i 3.);

3. nastojati, da se poznavanje islamske nauke među muslimanima obukom i propovijedanjem, kao i obiteljskim obučavanjem proširi i moral što bolje učvrsti;
4. bditi nad tim, da se u islamsko-vjerskim i državnim školama i zavodima, kao i uopće ne vrijeđaju propisi Islama, naročito pregledavati u tom pravcu školske knjige i prijaviti svoja eventualna opažanja zemaljskoj vladi, da se takovim nepodopštinama na put stane;
5. izrađivati u sporazumu sa saborom nastavni plan za ukupnu obuku u medresama i mektebima, kao i za vjeronauku na ostalim vakufsko-mearifskim zavodima i kroz kotarska povjerenstva, muftije i u tu svrhu od reis-ul-uleme izaslane svoje članove ili druge tomu vješte ljude gledati, da se taj plan tačno održaje;
6. ustanovljavati u sporazumu sa zemaljskom vladom nastavni plan za islamsku vjeronauku na državnim školama i zavodima i brinuti se inšpiciranjem, izdavanjem usmenih i pismenih uputa mualimima i eventualnim intervencijama kod zemaljskih oblasti, da se taj plan tačno održaje;
7. pripravlјati, da se odgaja od domaće mladeži potrebni broj hodža, mualima i muderisa, a u slučaju potrebe, dobavljati ih uz dozvolu zemaljske vlade i izvana;
8. imenovati na predlog saborskog odbora muderise i druge vjerske i znanstvene vakufsko-mearifske službenike (§ 96., t. 8.), osim u § 139., t. 4., navedenih; a u slučaju § 62. istima izdati dekret (teskeru), izraditi službena pravila i disciplinarne propise za iste, ravnati i bditi nad njihovim službovanjem, vršiti nad njima disciplinarnu vlast (§ 32.) i podjelјivati im dopuste preko tri mjeseca;
9. izabirati islamske vjeroučitelje za državne škole i druge javne zavode i predlagati ih zemaljskoj vladi radi potvrđenja; tako isto u slučaju kada ulema-medžlis uvidi, da vjeroučitelj kod koje škole ne odgovara svojoj dužnosii ili kada bude od ulema-medžlisa za koje drugo zvanje određen, priopćivati to zemaljskoj vladi u svrhu, da ga vjeroučiteljskog zvanja riješi, a mjesto njega po otpisu ulema-medžlisa drugoga postavi;
10. predlagati na predlog saborskog odbora zemaljskoj vladi imenovanja onih vjerskih službenika, koji se plaćaju iz zemaljskih sredstava i postavljaju državnim dekretom (§ 96., t. 8.);
11. predlagati saborskom odboru potpore, nagrade, honorare i platežne predujmove za vjerske i znanstvene vakufsko-mearifske službenike (§ 96., i. 9.);
12. konačno odlučivati o nesuglasticama, koje nastanu među džematlijama ili među ovima i kotarskim povjerenstvima glede vjerskih zvaničnika, što ih izabere džematski medžlis (§ 63.);
13. ispitivati i rješavati izvješće svojih članova, muftija i kotarskih povjerenstava u poslovima vjerozakona i konfesionalnih škola, kao i iskaze o školskim prilikama, što ih podnesu uprave vjerskih škola i vjeroučitelji državnih škola;
14. ispitivati kandidate za šeriatsko sudstvo i znanstvena vakufska službena mjesta prema za to postojećim propisima i izdavati im svjedodžbe;
15. potvrđivati učenicima ovozemnih medresa svjedodžbe o osposobljenju (§ 170);
16. vidirati softama, koji uče izvan Bosne i Hercegovine, svjedodžbe u svrhu, da budu oprošteni od vojničke dužnosti (§ 173.);
17. predlagati zemaljskoj vladi kandidate za upražnjena muftijska mjesta (g 144.).

§139.

Reis-ul-ulemi je osobno pridržano;

1. sazivati, predsjedati i ravnati sjednicama ulema-medžlisa i izborne kurije (§§ 124. i 126.) i sabora (§ 84.);
2. odašiljati članove ulema-medžlisa ili druge tomu vješte ljude, da pregledaju vjerske objekte i njihovo osoblje, kao i da bdiju nad islamskom vjeronaukom u državnim i konfesionalnim školama i zavodima, kojih su upravitelji obvezani ovim inspicirajućim organima, kao i muftijama (§ 147.) dopustiti slobodan pristup islamskoj vjeronauci;
3. izdavati šeriatskim sucima propisane murasele (§ 140.);
4. imenovati imame i hatibe, odnosno u slučaju § 62. istima izdati dekret (teskeru);
5. nadzirati šeriatsku sudačku školu u Sarajevu u smislu za taj zavod ustanovljenog statuta;
6. dozvoljavati dopuste članovima ulema-medžlisa i muftijama uopće, a drugim vjerskim i znansvetnim vakufskim službenicima preko četrnaest dana do tri mjeseca.

§140.

Zemaljska vlada imenuje šeriatske suce u smislu postojećih zakonskih propisa. Pri imenovanju, kao i pri premještenju izdaje reis-u-ulema senatskom sucu muraselu, u kojoj će navesti sva ovlaštenja, koja će senatski sudac obavljati u ime rijaseta.

Opseg toga ovlaštenja ustanoviće se sporazumom između zemaljske vlade i rijaseta.

Muraselu dostavlja reis-ul-ulema zemaljskoj vladi, koja je uručuje imenovanom šeriatskom sucu.

Obnovljenje murasele povodom premještaja ne može se uskratiti, osim iz važnih šeriatsko-pravnih razloga, koji se imaju priopćiti zemaljskoj vladi.

I svim do sada imenovanim šeriatskim sucima ima se izdati murasela.

§141.

Ulema-medžlis može zaključiti, da u slučaju potrebe opširnijeg dogovora kakove islamske vjerske ili prosvjetne stvari pozove u svoje sjednice jednu ili više osoba hodžinskog i svjetovnog staleža iz Bosne i Hercegovine, koji će imati savjetujući glas.

§142.

Ulema-medžlis je dužan, da se u dvojbenim i prepornim dogmatičkim i šeriatsko-pravnim pitanjima obrati na šejh-ul-islama u Carigradu za odluku ili fetvu. Dotične zamolnice imaju se predati zemaljskoj vladi radi daljnog otpravka diplomatskim putem, te će i odgovor istim putem slijediti.

§143.

Čim reis-ul-ulema ili koji član ulema-medžlisa izgubi u § 127. predviđenu kvalifikaciju, može biti riješen svoga zvanja, ako to izborna kurija po sprovedenoj istrazi zaključi. Ovu istragu provđa naročiti odbor, koji se sastoji od predsjednika i dva člana izborne kurije, koje ova u tu svrhu iz svoje sredine izabere. Taki zaključak podleže u pogledu reis-ul-uleme Previšnjem odobrenju Njegova c. i kr. Veličanstva, u pogledu oslalih članova ulema-medžlisa potvrdi c. i kr. zajedničkog ministarstva.

IX. MUFTIJE

§144.

U svakom okružnom mjestu Bosne i Hercegovine postavljen je muftija. Muftije imenuje zemaljska vlada na predlog ulema-medžlisa.

U tu svrhu će ulema-medžlis za svako pojedino upražnjeno mjesto označiti dvojicu kandidata, koji odgovaraju u § 127. predviđenoj kvalifikaciji, od koje će dvojice zemaljska vlada jednoga muftijom imenovati.

Svako upražnjeno muftijsko mjesto ima se u roku od tri mjeseca popuniti.

§145.

Beriva muftije određuje zemaljska vlada, a podmiruju se u zemaljskih sredstava.

§146.

Dužnosti muftije u glavnom jesu:

1. izdavati uobičajene fetve;
2. nadzirati u smislu od ulema-medžlisa dobivenih uputa i naredaba vjerske i znanstvene vakufske službenike i pregledati džamije i druge vjerske objekte;
3. bditi nad tim, da se po ulema-medžlisu ustanovljeni nastavni plan za islamsku vjeronauku u državnim i konfesionalnim školama i zavodima izvršuje;
4. bditi nad tim, da se u islamsko-konfesionalnim i državnim školama i zavodima, kao što i uopće ne vrijeđaju propisi Islama;
5. nastojati, da se poznavanje islamske nauke među muslimanima propovijedanjem i javnom kao i obiteljskom obukom proširi i moral što bolje učvrsti;
6. predlagati od zgone do zgone ulema-medžlisu izvješća o važnim slučajevima i o rezultatima svojih pregledanja, a glavno izviješće o cjelokupnom svom djelovanju svako po godine;
7. presijedati kod ispita učenika medresa (§§ 168. i 169.) i prisustvovati ispitima za osposobljenje vjerskih zvaničnika u slučaju §§ 61. i 63.;
8. potvrđivati svjedodžbe softama ovozemnih medresa u svrhu, da budu oprošteni od vojničke dužnosti (§ 172. }.

Gore navedeno poslovanje muftija ima se protezati samo na ono okružno područje, u kojem je njihovo uredovno sjedište.

§147.

Među osobite dužnosti muftija spada redovito nadziranje medresa i mekteba, naročito mektebi-ibtidajia i islamske vjeronauke na svim konfesionalnim i državnim školama kao i javnim zavodima.

Ovo nadziranje imaju muftije preduzimati osobno svake godine najmanje jedanput u čitavom području svoga okružja.

Samo iz važnih razloga može on s odobrenjem ulema-medžlisa poslati svoga tajnika.

Mektebe, kao i vjeronauku u školama, koje se nalaze u njihovom uredovnom sjedištu, imaju više puta u godini pregledali.

§148.

Prigodom ovog nadziranja imaju se muftije osvjedočiti, da li red i obuka uopće odgovara u ovom statutu i od ulema-medžlisa ustanovljenim odredbama, a naročito imaju izviditi:

1. kakvi su vjeroučitelji obzirom na njihovu kvalifikaciju, na zvanje, marljivost, ponašanje i postupanje s učenicima;
2. da li se obuka predaje tačno prema propisanom nastavnom programu i rasporedu sati i da li je metoda, koju upotrebljuje vjeroučitelj, prava, lahko shvatljiva i shodna;
3. da li se vodi briga oko što mnogobrojnijeg školovanja djece i oko redovitog pohađanja vjeronauke;
4. da li mektebski učitelji vrše svoju dužnost, da djecu potiču na što mnogobrojniji posjet škola;
5. da li su učenici snabdjeveni potrebnim školskim knjigama i drugim za obuku nužnim potrepštinama;
6. kako je uređena školska zgrada, odnosno za vjeronauku određene prostorije i da li odgovara svojoj svrsi obzirom na prostor i položaj.

Ako muftije pri tom nadziranju opaze bilo kakve manjkavosti ili nepodopštine u pogledu ispunjavanja dužnosti vjeroučitelja, imaju ih na to upozoriti i naložiti im, da obustave te nered.

§149.

O svim u predstojećem paragrafu navedenim okolnostima imade se najdulje do četrnaest dana nakon dovršenog nadziranja podnijeti opširno izvješće neposredno ulema-medžlisu.

Za pokriće putnih troškova ovih nadziranja dobivaju muftije primjereni godišnji paušal iz vakufsko-mearifskih sredstava.

§150.

Muftija će biti riješen svoga zvanja, ako izgubi kvalifikaciju, predviđenu u § 127. O tom odlučuje ulema-medžlis nakon sprovedene disciplinarne istrage uz privolu zemaljske vlade.

X. VAKUFSKO-MEARIFSKÉ ŠKOLE

§151.

Sabor ima pravo u sporazumu sa ulema-medžlisom osnivati i uzdržavati nastavne zavode po Bosni i Hercegovini radi unapređivanja islamske vjerske nauke.

Najglavnije su vakufsko-mearifске škole mektebi i medrese, za koje su ustanovljena ustrojna pravila pod A i B ovog odsjeka.

§152.

Sabor je nadalje ovlašten također i druge zavode za obuku islamske mladeži podizati. Za osnivanje je tјeh zavoda potrebna dozvola zemaljske vlade, koja zavisi јedino od dokaza, da su za ustrojstvo i uzdržavanje projektiranog zavoda potrebna sredstva osigurana i da predloženi nastavni plan odgovara nastavnome planu državnih zavoda iste kategorije. Da li i u kojoj se visini ima plaćati školarina za pohađanje takovih zavoda, kao i sve ostale pojedinosti u pogledu obuke, osoblja, udžbenika, discipline, uprave i t.d. određuje ustrojni statut.

§153.

Svjetovna nastava u svim vakufsko-mearifskim školama smije se podjelјivati јedino po za to osposobljenim učitelјskim osobama.

Zemaljska vlada ima pravo, da se kroz svoje organe nndziranјem i sudјelovanјem pri ispitima uvјeri, da li to obučavanje odgovara postojećim propisima.

U pogledu ovoga nadzora, kao i glede osposoblјenja i namještanja svjetovnih učitelја važe opći zemaljski propisi (zakoni).

Pri ovoj svjetovnoj nastavi ne smiju se upotreblјavati one knjige, koje je zemaljska vlada u Bosni i Hercegovini zabranila.

A. Mektebi

§154.

Mektebi su početne islamske vјerske škole.

Isti se imaju u što višem broju i tako ustrajati, da odgovaraju svim građevnim i zdravstvenim zahtјevima.

Imade se također i na to gledati, da se obuka u mektebima po sistemu novog vremena predaje (mektebi-ibtidaije). U tu svrhu neka se u prvom redu namјeste takovi mualimi (učitelји), koji su s uspjehom svršili dar-ul-mualimin.

§155.

Obuka je besplatna. Knjige i pisaći pribor imaju učenici sohom pribaviti; no ipak se mogu ti predmeti siromašnim učenicima na predlog školske uprave od saborskog odbora besplatno nabaviti.

§156.

Nastavni program, razdiobu učevenog gradiva, kao i raspored sati za mektebe ustanovlјuje ulema-medžlis.

§157.

Na koncu školske godine obdržavaju se u mektebima u svim razredima javni ispiti, na koje se imaju pozvati roditelji školske djece, kao i ugledni muslimani interesiranih džemata.

Dan obdržavanja ovih ispita određuje kotarsko povjerenstvo u dogovoru sa školskom upravom.

U kotarskim varošima imaju prisustvovati ispitima predsjednik i najmanje dva člana kotarskog povjerenstva kao ispitni povjerenici; izvan kotarskih varoši imenovaće predsjednik kotarskog povjerenstva ispitnog povjerenika iz džemata, u kojem se mekteb nalazi.

S vršenje mekteba ima se svakom učeniku pismeno potvrditi.

Na zahtjev može se učeniku također i prije svršenja mekteba izdati pismena potvrda, koliko je stekao znanja.

§158.

Mualime imenuje ulema-medžlis na predlog kotarskog povjerenstva. Oni su obvezani slušati naredbe pretpostavljenih kotarskih povjerenstava i nadzirajućih organa, gledati na što mnogobrojniji posjet škole, kao i na redovito pohađanje nastave, obučavati po postojećim propisima, voditi katalog o učenicima i njihovom napretku, paziti na tjelesnu čistoću i pristojno vladanje učenika u školi i izvan nje, kao i na čistoću njihovog odijela, bditi nad tim, da vrše vjerske dužnosti i uticati, da svršenici mekteba u što većem broju prelaze na daljnje nauke.

§159.

Mualimu, koji je postavljen kao školski upravitelj, spada naročito u dužnost, da preduzme raspored nastavnih sahata i školskih administrativnih poslova među učiteljskim osobljem, da nadzire ispunjavanje dužnosti od strane učitelja i sluga, da vodi inventar preko učevnih sredstava i školskog namještaja i da se brine za red i čistoću u školi.

Kotarskom povjerenstvu imaju se predlagati svako četvrt godine izvješća o pohađanju škole, nadalje godišnji iskazi o uškolovanju i rezultatu ispita, kao i u svim školskim poslovima istom izvješćivati.

§160.

Svaki je musliman obvezan svoju djecu, i to mušku najkašnje po svršenju sedmoj, a žensku po svršenju šestoj godini života slati u mekeb.

Ove je obveze riješen samo onaj, koji stanuje suviše daleko od mjesta, gdje je mekteb ili koji dokaže, da je dijete ušljed kakve duševne ili tjelesne mahane nesposobno za pohađanje škole ili da ga privatno podučava u mektebskim naukama.

Ulema-medžlis će u sporazumu sa saborskim odborom svake godine udrediti ona mjesta u čitavoj zemlji, u kojima se muslimani imaju držati gornje obveze obzirom na raspoložive mektebske prostorije i na broj za pohađanje mekteba sposobne djece.

Ova se odredba ima znanja radi priopćiti zemaljskoj vladi.

§161.

Roditelje ili staratelje, koji bez zakonitog uzroka ne šalju svoje djece u mekteb, imade dotično kotarsko povjerenstvo pozvati i savjetom, poukom opomenom prinukati ih na savjesno i tačno ispunjavanje njihovih dužnosti.

Ostane li taka opomena i po treći put bezuspješna, može kotarsko povjerenstvo potražiti pomoć mjesne oblasti, koja će, u koliko to zahtijevaju interesi javnog morala i poretka, u smislu postojećeg propisa učiniti nužne korake, da bi dijete pohađalo mekteb.

§162.

Da se muslimansko dijete može primiti u koju državnu školu, mora da je svršilo prije toga mekteb, ili da ispitom pred vjeroučiteljem dotične državne škole dokaže, da je u vjeronauci postiglo znanje, koje odgovara vjerskoj obuci u mektebima.

Samo oni učenici, kojih doba onemogućuje, da nakon potpunog svršenja mekteba mogu stupiti još i u narodnu osnovnu školu, pripustiće se, da u isto vrijeme pohađaju i mekteb i narodnu osnovnu školu.

§163.

Vrhovno rukovodstvo i nadzor nad mektebima spada u dužnost ulema-medžlisu, koji rješava ekonomsko-administrativne poslove istih u dogovoru, sa saborom, odnosno saborskim odborom, a poslove obuke i discipline u vlastitom djelokrugu.

U ekonomsko-administrativne poslove mekteba spada:

Ustanovljenje troškova za gradnje škola i njihovo uzdržavanje, za najamnine, školski namještaj, školski paušal i druge stvarne izdatke, namještanje i plaćanje školskog osoblja, kao i podjeljivanje platežnih predujmova, nagrada i potpora tom osoblju.

§164.

Da se postigne svrsi shodno i jednolično djelovanje, imaju se mektebi redovito nadzirati.

Ova pregledanja imaju preduzimati muftije (§§ 147. - 149.) i predsjednici ili izaslanici kotarskih povjerenstava (§ 73., tačka 15.). Osim toga stoji ulema-medžlisu prosto, da radi pregledanja mekteba izašalje jednog svog člana ili kakvu drugu tomu vještu osobu za vrijeme školske godine ili na ispitu. Glede pokrića dotičnih putnih troškova imade se dogovoriti sa saborskim odborom.

B. Medrese

§165.

Medrese su vjerske škole više kategorije, a imaju svrhu, da odgoje toliki broj hodža, koliko odgovara vjerskim potrebama zemlje. Ovi zavodi stoje pod vrhovnim rukovodstvom i nadzorom ulema-medžlisa, koji imade u tom pogledu postupati po analogiji ustanova, ustanovljenih za nadziranje mekteba.

§166.

Da bude u jednu medresu primljen, mora kandidat navršiti dvanaestu, a ne prekoračiti šesnaestu godinu života.

§167.

Propise o primanju učenika u medrese, kao i o podjeljivanju besplatnih mjesta, nadalje vrijeme učenja u medresama, nastavni program i razdiobu učevnog gradiva na pojedine tečajeve, kao i školske ferije ustanovljuje ulema-medžlis u sporazumu s vakufsko-mearifskim saborom.

§168.

Na koncu školske godine obdržavaju se na medresama u svim tečajevima javni ispiti, kojima se imaju i unutrašnji i vanjski učenici medrese podvrći.

Ovim ispitima prisustvuje u kotarskim mjestima kotarsko povjerenstvo, u okružnim mjestima uz ovo još i muftija.

Muftije imaju svoj nadzorni program (§ 147.) tako razdijeliti, da ne prisustvuju samo ispitima na medresama u okružnoj varoši, nego po mogućnosti i onim na drugim medresama svoga okružnog područja.

Ispitima na onim medresama, koje se nalaze izvan kotarskih, odnosno okružnih varoši, ima prisustvovati predsjednik kotarskog povjerenstva, u čijem području dotična medresa leži ili mora izaslati tomu vještog pouzdanika.

Reis-ul-ulemi stoji prosto, da ispitima na medresama izašalje jednog člana svog medžlisa ili kojeg drugog tomu vještog pouzdanika.

§169.

Osobe, koje su po predstojećem paragrafu ovlaštene, da prisustvuju ispitima u medresama, sačinjavaju sa ispitujućim muderisom i upraviteljem medrese ispitno povjerenstvo, koje odlučuje o rezultatu ispita. Istima predsjedada muftija, a kad je ovaj zapriječen, predsjednik kotarskog povjerenstva, odnosno od njega izaslani pouzdanik.

O ispitima se vodi zapisnik, koji sadržaje generalije o ispitanom, njegovu klasifikaciju i ostale navode o njemu, i koji imaju potpisati svi članovi ispitnog povjerenstva. Prepis ovoga zapisnika imade se predložiti ulema-medžlisu putem muftije.

§170.

Na zatjev izdaje uprava medrese učenicima svjedodžbe o rezultatu godišnjih zaključnih ispita.

Isto tako izdaje uprava medrese svjedodžbe o svršenim naukama u medresi (idžazetname), koje treba da potvrdi ulema-medžlis.

§171.

Nastavne predmete u medresama predaju muderisi, koje imenuje ulema-medžlis na predlog saborskog odbora. Oni se ne smiju baviti nikakvini drugim poslom, koji će ih smetati u nastavi i koji nije u skladu s njihovim muderiskim zvanjem.

Muderisi imaju na to paziti, da se od ulema-medžlisa ustanovljeni nastavni raspored i kućni red u medresama najtočnije obdržava. Oni su obvezani slušati naredbe ulema-medžlisa i od njega postavljenih nadzornih organa i poticati učenike, da marljivo uče, da ispunjavaju svoje vjerske dužnosti i da se pristojno ponašaju u zavodu i izvan njega. Također oni imadu voditi tačan iskaz o softama, njihovu napretku, pohađanju nauka, marljivosti i ponašanju, koji se imade svake po godine predložiti dotičnom kotarskom povjerenstvu radi daljnjeg otpravka na ulema-medžlis.

§172.

Na privremeni oprost od stupanja u oružanu silu, odnosno na otpust od uvrštenja u službu imaju pravo samo oni učenici medresa, koji pohađaju jednu medresu, koja ima od ulema-medžlisa priznatu organizaciju i od njega postavljene učiteljske sile, i koji su s uspjehom položili neposredno pred njihovom stavnjom obdržavani godišnji zaključni ispit na medresi §§ 168. i 169.

Dokaz za to imade se pridonijeti svjedodžbom o dotičnom ispitu § 170.), koja se putem kotarskog povjerenstva predlaže muftiji onoga okružja, u kojem se nalazi medresa, a ovaj je nakon sravnjanja sa ispitnim zapisnicima § 169.) potvrdi i onda vojno-obvezanom učeniku medrese istim putem blagovremeno uruči.

§173.

Učenici medresa bosansko-hercegovačke zemaljske pripadnosti, koji uče na medresama izvan Bosne i Hercegovine, mogu na svoju molbu biti oprošteni, da dođu pred povjerenstvo za stavnju uz istodobno oslobođenje od stupanja u oružanu silu, ako

1. budu u jednoj domaćoj medresi s uspjehom svršili nauke sarf i nahv, te to od muderisa dotične domaće medrese izdanom i od nadležnog kotarskog povjerenstva potvrđenom svjedodžbom dokažu;
2. ako od muderisa inozemne medrese, na kojoj su oni produljili svoje nauke, pridonesu svjedodžbu o svom dobrom napretku u nauci i redovitom pohađanju škole, a ta svjedodžba ima biti ovjerovljena do c. i kr. zastupničke oblasti, koja se nalazi najbliže onom mjestu, gdje je medresa, te od ulema-medžlisa u Sarajevu vidirana.

Oni učenici medresa, koji nijesu svršili u jednoj domaćoj medresi pod t. 1. navedene nauke moraju iz dotičnih predmeta položiti ispit pred muderisom domaće medrese, koji

će im o tomu izdati svjedodžbu, a ovu će imati također potvrditi muftija onoga okružja, u kojem se nalazi dotična medresa.

XI. PRIREZ

§174.

Za podmirivanje svih izdataka oko autonomne vjerske i vakufsko-mearifske uprave, kao i za pokrivanje svih vjersko-prosvjetnih potreba uopće daje se saboru pravo trajnog pobiranja nameta.

§175.

Ovaj namet odmjeriće se i pobiraće se u obliku postotnog prireza na sve direktne zemaljske poreze. Visinu ovoga prireza na porez ustanovljuje sabor svojim zaključkom. Zaključak istoga podleži odobrenju zemaljske vlade.

§176.

Radi odmjerjenja i pobiranja prireza imaju kotarska povjerenstva sastavljati i voditi popis (katastar) svih svojih muslimanskih porezovnika, te isti svake godine predavati poreznim uredima sa molbom da ovi prirez odmjere i poberu.

Porezni uredi svršavaju na osnovu gore spomenutih popisa (katastara) propisivanje i pobiranje, odnosno eksekutivno utjerivanje prireza.

§177.

Iznose na ovaj način sabranih prireza predavaće zemaljska vlada saborskom odboru, na ovaj može stavljati predloge zemaljskoj vladi, da se nekoji iznosi isplate i pojedinim kotarskim povjerenstvima.

§178.

Za prvih deset godina zakonskog trajanja ovoga statuta ustanovljuje se visina prireza bez zaključka sabora i bez naročitog odobrenja zemaljske vlade sa deset (10) od sto (100) svih direktnih zemaljskih poreza.

Od tog prireza izuzima se dohodarina od stalnih plaća. Umjesto prireza na ovaj porez pobiraće se od osoba, koje pripadaju kategoriji porezovnika ove vrste 1/2 (polu) od 100 (sto) od čistih plaća njihovih.

XII. PRELAZNEUSTANOVE

§179.

Provođenje ovog Statuta u pojedinim kotarima povjerava se ondje postojećim kotarskim vakufskim povjerenstvima, kojima treba još dodati dva najveća islamska porezovnika, dva alima i dva muhtara kotarskog mjesta. Ovi će se izabrati tako da 25 najvećih islamskih porezovnika kotarskog mjesta izaberu iz svoje sredine dvojicu, svi s dekretom namješteni imami, hatibi, muderisi i mualimi kotarskog mjesta izaberu također iz svoje sredine dvojicu i muhtari kotarskog mjesta iz svoje sredine dvojicu.

Ova povjerenstva imaju do konstituisanja novih kotarskih povjerenstava obavljati poslove oko ravnjanja i provedenja izbora džematskih zastupnika, koji po ustanovama ovog štatuta pripadaju novim kotarskim povjerenstvima.

§180.

U tu će svrhu u predstojećem paragrafu navedena povjerenstva:

1. preduzeti ustanovljenje i ograničenje džemata (§ 38.);
2. sastaviti spiske birača za pojedine džemate (§ 47.);
3. imenovati izborne povjerenike (§ 51.);
4. izdati izborni oglas i izložiti spiske birača § 48.);
5. odlučivati o prigovorima proti spisku birača §§ 49. i 50.);
6. ispitati i objaviti izborne rezultate u džematima (§ 55.);
7. odlučivati o prigovorima proti izbornom činu i odrediti eventualne nove izbore (§ 56.).

§181.

Prvu kotarsku skupštinu saziva šeriatski sudac kotara, otvara istu i rukovodi izbor članova kotarskog povjerenstva.

Sazivanje okružnih izbornih odbora radi biranja sabora i izborne kurije određuju predsjednici novoizabranih kotarskih povjerenstava u okružnim mjestima.

Prvo zasijedanje sabora sazvaće predsjednik novoizabranog kotarskog povjerenstva u Sarajevu, i to najdulje do pet mjeseci, od kako bude ovaj štatut stupio u krjepost.

Izabranim članovima i zamjenicima prvoga saboru izdaće u § 81. propisane certifikate novoizabrano kotarsko povjerenstvo u Sarajevu.

§182.

Konstituisanjem novih kotarskih povjerenstava prestaje djelovanje postojećih kotarskih vakufskih povjerenstava.

Djelatnost postojećeg zemaljskog vakufskog povjerenstva i njegovog središnjeg odbora prestaje konstituisanjem sabora, a djelatnost postojećeg zemaljskog vakufskog ravnateljstva tek nakon izvršene predaje knjiga i poslova saborskom odboru, što ga je sabor postavio.

Postavljanjem novog ulema-medžlisa u smislu ovoga statuta prestaje djelatnost dosadanjeg ulema-medžlisa, a djelatnost dosadanjih muftija, kada budu nove muftije naimenovane.

§183.

Pri popunjavanju vakufsko-mearifskih službenih mjesta vrijede ustanove naredbe zemaljske vlade od 8. novembra 1886., broj 56.688/1., odnosno otomanskog zakona od 10. safera 1290., u koliko se to popunjavanje u smislu §§ 59.-62. ne obavlja izborom, i to sve dotle, dok sabor u tome pogledu ne izda nove propise.

Ako se ovim novim propisima bude mijenjao gore spomenuti otomanski zakon od 10. safera 1290., onda treba da dotični zaključak sabora odobri Njegovo c. i kr. Veličanstvo.

Gornja se naredba zemaljske vlade ovime u toliko izmjenjuje, da u njoj reis-ul-ulemi danu vlast od sada vrši ulema-medžlis, a zemaljskom povjerenstvu danu vlast saborski odbor; također se popunjavanje mutevelijskih mjesta prenosi na saborski odbor.

§184.

Nova vakufsko-mearifska uprava preuzima obveze, koje je pravovaljano uzela na se do sada postojeća vakufska uprava, kao i prava, koja je ona stekla.

Ovaj statut stupa u krjepost danom svoga obnarodovanja.

Tijem danom gube važnost sve dosadanje naredbe, uredbe, štatuti i običaji, koji se protive ustanovama ovoga štatuta.

Sa željom, da bi ovaj štatut bosansko-hercegovačkim Muslimanima uvijek služio na dobro i sreću i u njima učvršćivao privrženost prema domovinskoj grudi i vjernost prema Nama i Našemu domu, uvjeravamo Mi islamski narod u Bosni i Hercegovini o Našoj daljoj očinskoj blagonaklonosti, staranju i zaštiti.

Dano u Našem glavnom i prijestonom gradu Beču dana 15. aprila 1909.

Franjo Josip I. s. r.